

Evaluacija učenika u primarnom obrazovanju

Ćurić, Anđela

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:172884>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANĐELA ĆURIĆ

EVALUACIJA UČENIKA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Diplomski rad

Pula, rujan, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

ANĐELA ĆURIĆ

EVALUACIJA UČENIKA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU

Diplomski rad

JMBAG: 0303051166, redoviti student

**Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski
studij**

Predmet: Didaktička dokimologija

Znanstveno područje: Područje društvenih znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Didaktika

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, rujan, 2020.



IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Anđela Ćurić, kandidat za magistra primarnog obrazovanja ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 23. rujna, 2020. godine



IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Anđela Ćurić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom EVALUACIJA UČENIKA U PRIMARNOM OBRAZOVANJU koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 23. rujna, 2020. godine

Potpis

Tablica sadržaja:

1. UVOD.....	1
2. EVALUACIJA U SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA	2
2.1. Svrha evaluacije u sustavu odgoja i obrazovanja.....	3
3. ODGOJNO – OBRAZOVNI SUSTAV I PROCES EVALUACIJE UČENIKA U NAŠIM ŠKOLAMA.....	4
3.1. Školska ocjena	8
3.2. Funkcije školske ocjene	8
3.3. Skale školskih ocjena	10
3.4. Vrste ocjenjivanja	11
3.5. Mjerila ocjenjivanja učenika u sklopu razredne nastave.....	13
3.5.1. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Hrvatski jezik.....	13
3.5.2. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Matematiku	15
3.5.3. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Prirodu i društvo	16
3.5.4. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Likovnu kulturu	18
3.5.5. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Glazbenu kulturu	19
3.5.6. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Tjelesnu i zdravstvenu kulturu.....	20
3.6. Evaluacija ponašanja učenika	22
ISTRAŽIVAČKI DIO RADA.....	26
4. FINSKA.....	26
5. ENGLESKA.....	36
6. RASPRAVA	46
7. ZAKLJUČAK	50
8. LITERATURA.....	51

1. UVOD

Svaka na svijetu ekonomski stabilna država posjeduje jedan skladan i uređen obrazovni sustav. U obrazovnom sustavu svake države postoje procesi većeg ili manjeg utjecaja na red u cijelom sustavu. Ono što je bitno naglasiti jest činjenica da je te procese potrebno redovito provoditi kako bi cjelokupno obrazovanje u državi dobro funkcioniralo. Kada spomenemo pojam „obrazovanje“, vrlo je vjerojatno da ćemo se lako sjetiti i ostalih kao što su „škola“, „učenici“ i „nastava“. Nastava, odnosno nastavni proces, ključni je proces o kojemu ovisi ispravno provođenje obrazovanja u nekoj državi. Stoga je potrebno da on bude kvalitetno uređen. Budući da je svakom nastavnom procesu nužno postojanje procesa evaluacije učeničkih radova, svi se učitelji redovito susreću s njim. Ali ne samo učitelji, već i profesori na fakultetima i općenito svi čiji je posao poučavanje i prenošenje znanja (bez obzira na period obrazovanja učenika). Evaluacija nije lagan proces iz razloga što postoji više načina na koje se može ocjenjivati, ali i razloga iz kojih se može ocjenjivati. Isto tako, ona uključuje i druge ljude pa se tako nerijetko javljaju i problemi u smislu da roditelji ili učenici mogu biti nezadovoljni rezultatima. Također se događa da i sami učitelji ne budu zadovoljni. Sve to predstavlja jedan izazov kod provođenja evaluacije. Stoga je velika odgovornost učitelja dobro procijeniti i ocijeniti učenikov rad. Primijetimo taj izraz „učenikov rad“ budući da se kod evaluacije nerijetko događaju i pogreške kada učitelji ocjenjuju učenika, a ne njegov rad. Postoje i razne druge vrste pogrešaka u ocjenjivanju koje ćemo kasnije spomenuti. Ipak, bez obzira na izazovnost, kod evaluacije svakako postoje određena mjerila prema kojima se vodi svaki učitelj i koja uvelike olakšavaju taj dio provođenja obrazovanja. U ovom ćemo se diplomskom radu dotaknuti upravo evaluacije učenika u primarnom obrazovanju s naglaskom na razrednu nastavu. Upoznat ćemo kompleksnost i zaviriti u čarobni svijet ocjena, ljestvica i razmišljanja u kojima se nalaze učitelji davajući što pravedniju vrijednost učeničkom radu, trudu i požrtvornosti.

2. EVALUACIJA U SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Evaluacija je stručni izraz koji svoj korijen vuče iz francuske riječi *évaluation*, a znači „procjena, ocjena, određivanje vrijednosti“. *Évaluer* znači nečemu odrediti vrijednost, procijeniti ga ili ocijeniti (Matijević, 2005). Evaluacija se vrši u raznim područjima čovjekovog djelovanja kao što su politika, ekonomija, umjetnost, prirodne znanosti, medicina te odgoj i obrazovanje (Kadum – Bošnjak, Cotič, Felda, 2014). Uz evaluaciju, koja je zapravo međunarodni termin, često se koristi i istoznačni termin vrjednovanje (Vrdoljak, 2013). Pojam „vrjednovati“ znači određivati vrijednost nečemu ili nekome ili ocijeniti koliko vrijedi. Evaluacija u odgojno – obrazovnom sustavu se odnosi na davanje određenog stupnja vrijednosti i procjenjivanje napretka i razvoja ciljeva nastavnog programa (Kadum – Bošnjak, Cotič, Felda, 2014). Ona je točno određena Pravilnikom o načinima, postupcima i elementima vrjednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. Isto tako, evaluacija je usmjerena na prikupljanje podataka o učenikovom radu i postignućima. Podaci se odnose na usvojene kompetencije kao što su vještine, znanja, samostalnosti, sposobnosti i odgovornosti prema radu. Svaka evaluacija ili vrjednovanje mora biti u skladu sa već definiranim i prihvaćenim elementima vrjednovanja, a to su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje su sastavnice koje čine vrjednovanje. Praćenje je bilježenje zapažanja o razinama kompetencija koje učenici postižu za vrijeme školovanja, a koje su usklađene s nacionalnim i predmetnim kurikulumom, strukovnim i školskom kurikulumom te nastavnim planom i programom. Nakon procesa praćenja slijedi provjeravanje. Ono se odnosi na procjenjivanje razine učenikove kompetencije koja je već postignuta u nekom nastavnom predmetu ili nekom drugom obliku rada u školi. Na kraju slijedi ocjenjivanje. Ocjenjivanje je davanje opisne ili brojčane vrijednosti učenikovom radu, tj. rezultatima praćenja i provjeravanja istog (Ilić i dr., 2012). Važno je istaknuti da je ono posljednji čin u nastavnom procesu te je vrlo važan u vrjednovanju cjelokupnog učeničkog djelovanja, kako odgojnog, tako obrazovnog. Ocjenjivanje se nekad samo odnosilo na znanje koje učenik stječe, ali kasnije su za cjelokupnu ocjenu, osim usvojenog znanja, postale vrlo važne i sposobnosti, navike te vještine (Mrkonjić, Vlahović, 2008). Zbog neizmjerne važnosti za razumijevanje evaluacije, o ovim sastavnicama ćemo još detaljnije govoriti kasnije.

2.1. Svrha evaluacije u sustavu odgoja i obrazovanja

Svrha evaluacije je svakako uspješnost pojedinca i društva. Ona nam pruža mogućnost uvida u napredovanje učenika i shodno tome, prilagođavanje intervencija njihovih učitelja kako bi se osigurali uspješni ishodi. Evaluacija također pronalazi interese i sposobnosti koje su izražene kod učenika kako bi se učinkovito pridonijelo njihovom usmjeravanju (Kadum – Bošnjak, Cotič, Felda, 2014). Kada evaluacija učenika ne bi postojala, bilo bi teško odrediti njihov napredak. Redovito vrjednovanje je neizostavni dio učenja i poučavanja u školi. Ono nije samo usmjereno na učenika, već i na učitelja jer učiteljima osigurava povratne informacije o napretku učenika, a time i povratne informacije o njihovom vlastitom radu. Isto tako, svrha leži i u motivaciji učenika. Vrjednovanje aktivnosti može biti poticaj učenicima da razmisle o organizaciji svojeg učenja i što je sve potrebno za uspješne rezultate. Motivacija može biti vanjska ili unutarnja, no može postojati i jedna i druga. Važno je da potiče učenika na konstruktivno djelovanje. Vrjednovanje je također važno za buduće učenje. Može poslužiti kao pokazatelj spremnosti učenika za učenje budućeg gradiva tako što se provjerava znanje prethodnog (Marović, 2004).

3. ODGOJNO – OBRAZOVNI SUSTAV I PROCES EVALUACIJE UČENIKA U NAŠIM ŠKOLAMA

Prije nego što se pobliže dotaknemo evaluacije u sustavu odgoja i obrazovanja naše države, reći ćemo nešto o njegovim osnovnim značajkama. To su ciljevi, mreža školskih ustanova i njihova organizacija rada. Glavni ciljevi hrvatskog odgojno – obrazovnog sustava su postupno poučavanje, poticanje svake vrste rasta učenika (intelektualne, tjelesne, društvene itd.), odgoj i obrazovanje u skladu s kulturnim vrijednostima i pravima djece te osiguravanje temeljnih kompetencija učenika. Vrlo je važno spomenuti da se odgoj i obrazovanje temelje na Nacionalnom kurikulumu pomoću kojeg se ostvaruju svi ciljevi, vrijednosti i načela. Nadalje, u prvi razred osnovne škole kreću djeca koja su navršila 6 godina do travnja u tekućoj godini (Zakon, 2020). Osnovna škola je obvezna i traje 8 godina s tim da se prve 4 godine odnose na primarno obrazovanje. Po završetku osnovne, sa svojih 15 godina, učenici upisuju srednje škole. To mogu biti gimnazije, strukovne škole ili umjetničke. Prosječno srednjoškolsko obrazovanje traje 4 godine, no u nekim školama (najčešće strukovnim) može biti 3 ili čak 5 godina. Po završetku srednje škole, učenici polažu državnu maturu. Državna matura je provjeravanje znanja iz tri ključna predmeta, matematike, engleskog i hrvatskog jezika. Ona se sastoji u skupu pismenih ispita koji se odnose na spomenute predmete i koje učenici polažu na osnovnoj (B) razini ili višoj (A) razini, ovisno o tome koju odaberu.. Cilj državne mature je prenijeti stajalište koje nam govori da se jedino trudom, osobnim zalaganjem i učenjem može uspjeti. Osim toga, svrha je također prikazati obrazovanje i znanje kao vrijednosti koje su temeljne u društvu. Ti su ispiti obavezni za učenike koji pohađaju gimnazije i smatraju se ključnom točkom u prijelazu na visokoškolsko obrazovanje. Isto tako su završni radovi obavezni po završetku obrazovanja u strukovnim školama. Ipak, državna matura je obavezna za sve učenike koji planiraju upisati viši ili visoki obrazovni program, odnosno fakultet (bez obzira koju su srednju školu završili). Treba naglasiti da su se uvođenjem ovog načina provjeravanja znanja postavili standardi za vrjednovanje učenika na nacionalnoj razini te su ispiti za sve učenike jednaki i svi ih polažu na jednak način i u isto vrijeme (MZOS, 2016). Osvrnut ćemo se također na još neke detalje u našem odgojno – obrazovnom sustavu, a tiču se školske godine i nastavnog procesa. Naime, 1. rujna počinje školska godina te završava 31. kolovoza. Nastava za učenike po običaju završava ranije, najčešće sredinom mjeseca lipnja

kada započinju ljetni praznici i traju sve do prvog dana škole. Prema tome, za učenike školska godina traje 35 nastavnih tjedana (175 nastavnih dana). Osim toga, ona je podijeljena u dva polugodišta, a dijele ju zimski praznici. Oni po običaju traju 3 tjedna te završavaju sredinom mjeseca siječnja kada započinje drugo polugodište. Tu su još i kraći proljetni praznici u travnju te jesenski u studenom i oni traju svega nekoliko dana. Nastava se izvodi od ponedjeljka do petka te može biti izvođena samo u jutarnjoj, a može imati i popodnevnu smjenu. Broj školskih sati u nastavnom danu iznosi 4 za razrednu nastavu, a za ostale razrede do 6 sati. Sat traje 45 minuta, između satova su organizirani mali odmori od 5 minuta, te jedan veliki odmor u trajanju od 15 minuta (Zakon, 2020). Kada govorimo o evaluaciji u hrvatskom odgojno – obrazovnom sustavu, želimo se usmjeriti na njezine ključne dijelove, a to su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Kako bismo razumjeli evaluaciju u njezinom punom smislu, potrebno je razmjeti svaki njezin pojedini dio. Tako najprije govorimo o procesu praćenja učenika. Praćenje je ponajprije provođenje nastavnog rada vrjednovanja učenika putem bilježenja zapažanja o svakodnevnim postignućima učenika u svrhu njihove motivacije i poticaja na redovito učenje. Također je važno i zbog provjere visine rezultata koji pokazuju ostvarenost odgojno – obrazovnih ishoda i očekivanja koja su donešena predmetnim, međupredmetnim i nacionalnim kurikulumima, ali naravno i školskim i nastavnim također. Kod praćenja u Hrvatskoj postoje tri različita pristupa. To su vrjednovanje naučenog, vrjednovanje za učenje i vrjednovanje kao učenje. Vrjednovanje naučenog je davanje ocjene razini postignuća koju učenik postigne, a vrjednovanje kao učenje je uključivanje samih učenika u vrjednovanje i razvijanje samoreguliranog i autonomnog pristupa procesu učenja. Ni jedan ni drugi od ova dva pristupa nemaju svoj rezultat u brojčanoj ocjeni i to je ono što ih razlikuje od trećeg pristupa, vrjednovanja za učenje. Dakle, oni rezultiraju povratnom informacijom u kvalitativnom obliku. Vrjednovanje za učenje se provodi zbog unaprjeđenja poučavanja i učenja te njihovog planiranja (Pravilnik, 2010). Zanimljivo je spomenuti jedan poseban način na koji se učenici prate, a naziva se Portfolio. Riječ „portfolio“ dolazi od francuske riječi „portefeuille“ koja označava mapu za spise, torbu za spise ili lisnicu. Konkretno u ovom sadržaju, označava mapu koja služi za čuvanje učeničkih radova i svih drugih zapisa koji se odnose na učenikove aktivnosti, kao što su slikovni zapisi, video zapisi na CD-ima i DVD-ima, neki tekstualni uradci ili fotografije. Isto tako, postoji i E – portfolio. On je nastao razvojem informatičke tehnologije u današnje novije vrijeme. Kako nam govori i sam naziv, ovo

je još jedan način praćenja učenika, ali su svi materijali spremljeni u mape isključivo na računalu u elektronskom obliku. Konkretnije, ovakav se način praćenja odnosi na učiteljevo praćenje učenika, no može se iskoristiti i za učenikovo samopraćenje. Također, nama je potrebno razumjeti zašto se upravo ovakav način praćenja izvodi u školama. Dakle, ovo je vrlo specifičan vid bilježenja zapažanja o učeniku. Otprilike u zadnjih 50 godina se ovakav način koristio i u hrvatskim školama. Prije se praćenje vodilo samo za učenike koji su imali posebne sposobnosti, bilo da su bili vrlo napredni i talentirani, bilo da su bili nižih intelektualnih sposobnosti (Matijević, 2017; prema Wrightstone i sur., 1956). Postoje također i pedagoške preporuke koje preciziraju što ispravnije vođenje učeničkog portfolia. Ovdje navodimo neke od njih:

- Učenik obavezno treba biti sudionik u biranju radova za portfolio.
- Učitelji i učenici se zajedno dogovaraju oko sadržaja i vođenja samog portfolia.
- Prilažu se samo oni radovi koje je učenik odabrao (i smatra ih uspješnima), naravno uz pomoć učitelja.
- Portfolio sadržava radove koji su dio i nastavnih i izvannastavnih aktivnosti učenika.
- Ako postoje radovi koji imaju tri dimenzije, tada se oni prilažu u obliku tehničkih nacrti ili jednostavno fotografije.
- Veličina se i oblik mape uvijek trebaju prilagoditi vrstama radova.
- Postoji mogućnost kombinacije e- portfolia i klasičnog portfolia (Matijević, 2017; prema Razdevšek Pučko, 1996).

Ovakva je vrsta praćenja učenika preporučljiva za učenike u obaveznoj, no isto tako i u neobaveznoj školi. Portfolio pruža mogućnosti praćenja u svim aktivnostima, a također i za pojedina područja kao što su glazbeno, sportsko, likovno, tehničko ili literarno. Kao što smo ranije spomenuli, on se može koristiti i u samoocjenjivanju pa i u profesionalnom savjetovanju koje pomaže učeniku donositi daljnje odluke o vlastitom obrazovanju jer mu se na taj način pruža uvid u njegov višegodišnji rad. U nekim se zemljama, kao što je primjerice Švedska, upravo koristi portfolio kako bi se vidjelo koliko je određena škola prikladna za nekog učenika. Kada bismo obratili pozornost na hrvatsko školstvo, mogli bismo primijetiti da je način odabira učenika za određenu školu vrlo slab i ne pretjerano objektivan upravo zbog toga što se prosječne vrijednosti učeničkog rada računaju brojčanim ocjenama te je

takav način dosta subjektivan što su pokazala i mnoga istraživanja. Svakako bi se puno više pažnje trebalo obratiti sustavnom praćenju učenika (Matijević, 2017). Ovdje također želimo napomenuti da je svakako najpoznatiji način cjelokupne evidencije učenika današnji E – dnevnik u kojem se nalaze podaci o svim učenicima i njihovom radu. Što se tiče provjeravanja, taj proces shvaćamo kao procjenjivanje kompetencija i razina na kojima su ostvareni odgojno - obrazovni ishodi te određenih zahtjeva koji se očekuju od učenika u nastavnim predmetima i ostalim oblicima školskog rada tijekom nastavne godine. Kako bismo to bolje shvatili, navest ćemo konkretne vrste. Postoji nekoliko vrsta provjeravanja. To su uvodno ili inicijalno, usmeno i pisano. Uvodno provjeravanje, kako nam i sam naziv govori, provodi se na početku nastavne godine kako bi se provjerila razina znanja učenika koja je postignuta tijekom prošle školske godine u nekom nastavnom predmetu. Ono što inicijalno provjeravanje povezuje s praćenjem jest upisivanje rezultata u bilješke koje se koriste za praćenje učenika. Karakteristično za ovu vrstu provjeravanja jest to da se učeniku ne dodjeljuje brojana ocjena i korisno je u dobivanju povremene individualne informacije za učenike, ali i za roditelje. Što se tiče usmenog provjeravanja, tu podrazumijevamo svaki usmeni oblik provjere u kojoj možemo vidjeti kolika je postignuta razina ostvarenih odgojno – obrazovnih ishoda kod učenika. Ovaj oblik provjeravanja uvijek rezultira brojčanom ocjenom te se provodi redovito tijekom cijele školske godine. Trajanje jednog usmenog ispitivanja nikad ne smije trajati više od 10 minuta po svakom učeniku. Što se tiče najavljanja, ovakav oblik provjere nije obavezno najavljivati i može se provesti na svakom školskom satu. Učenik može odgovarati najviše 2 puta u danu ukoliko nije pisao nijednu pismenu provjeru te najviše jedanput ukoliko je pisao. Nadalje, pisani način provjeravanja jest svaki učenikov pisani uradak kojemu se dodjeljuje brojčana ocjena. Ovaj se oblik provjeravanja isto tako redovito provodi tijekom cijele školske godine. Obavezno ga je najaviti najkasnije mjesec dana ranije, osim u slučaju provođenja načina vrjednovanja za učenje ili vrjednovanja kao učenja. Prije nego se pisano provjeravanje uopće provede, učitelji su dužni uvesti učenike u sadržaj koji se provjerava i načine na koje se provjera provodi. Što se tiče učestalosti pisanja, u jednome danu učenici ne smiju pisati više od jedne provjere, a u cijelome tjednu smiju pisati najviše 4. Zadnji korak u vrjednovanju učenika jest ocjenjivanje. To je čin dodjeljivanja konkretne brojčane vrijednosti rezultatu rada učenika koji je prethodno prošao kroz proces praćenja i provjeravanja. Uz brojčani se također se dodjeljuje i

opisni oblik ocjene pa tako imamo dva glavna načina ocjenjivanja - brojčano i opisno. Postoje i mnogi drugi oblici prema kojima se dodjeljuje ocjena, no o tome ćemo nešto kasnije (Pravilnik, 2010).

3.1. Školska ocjena

Kada govorimo o ocjenjivanju, ponajprije razmišljamo o školskoj ocjeni koja je njegov nužni dio. Školska ocjena je način vrjednovanja učenika koji ima ulogu dijagnosticirati, predviđati i motivirati (Zakon, 2010). Ona je sredstvo za bilježenje učeničkog uspjeha i osobina koja čini razliku u uspjesima. Isto tako, ocjena je osnovni uvjet koji se mora ispuniti kako bi učenik prešao u viši stupanj obrazovanja. Važno je napomenuti da postoji brojčana i opisna ocjena. Brojčana se ocjena upisuje kao uspjeh učenika iz pojedinog nastavnog predmeta, a opisna se uglavnom koristi za ocjenjivanje vladanja (Husejnović, 2017). Službena ljestvica ocjena u Hrvatskoj je (odličan) 5, (vrlo dobar) 4, (dobar) 3, (dovoljan) 2 i (nedovoljan) 1 (Marović, 2004). Nadalje, važno je znati da uloga ocjene u primarnom obrazovanju varira proporcionalno s učenikovim razvojem. Postoje 4 odgojno – obrazovna ciklusa u kojima uloga ocjene varira. Prvi se odgojno – obrazovni ciklus odnosi na razdoblje od 1. do 4. razreda i u tom periodu važnu ulogu zauzima brojčana ocjena, ali popraćena jasnim obrazloženjem i opisom jer je učenicima u toj dobi puno lakše razumjeti njihovu uspješnost kroz opisivanje, nego kroz brojčane vrijednosti. Ova se stavka posebno odnosi na prvi razred osnovne škole. U drugom je odgojno – obrazovnom ciklusu (5. i 6. razred), ali i trećem (7. i 8. razred) i četvrtom (1. i 2. razred srednje škole) sve više naglašeno brojčano ocjenjivanje, no opisno ocjenjivanje ostaje u obliku usmenog obrazlaganja i praćenja te nije u potpunosti napušteno upravo zbog tumačenja ocjene (MZOS, 2010).

3.2. Funkcije školske ocjene

Školska ocjena ima tri temeljne funkcije – dijagnostičku, prognostičku i motivacijsku. Dijagnostička funkcija ocjene je učiteljevo praćenje učenika i određivanje njegovog trenutnog stanja ili uspjeha. Sam nas naziv ove funkcije upućuje na to da učitelj zapravo postavlja određenu dijagnozu učeniku. S druge strane, učenik očekuje učiteljevu povratnu informaciju. Ta se informacija izriče

riječima (odličan, vrlo dobar, dobar, dovoljan ili nedovoljan) ili brojevima (5, 4, 3, 2, i 1). Također, u izricanju riječima ili opisnom ocjenjivanju učitelj može koristiti i druge riječi (osim ovih koje opisuju brojčanu ocjenu) koje on smatra prikladnima i ako misli da je potrebno jer se ipak radi o opisnoj ocjeni. Tako na temelju opisne ili brojčane ocjene, učenik zaključuje koliko je učitelj zadovoljan te odlučuje hoće li se više potruditi ili se jednostavno zadovoljiti postojećim stanjem. Druga je funkcija prognostička. Sama nam riječ govori da ocjena na neki način „prognozira“ učenikov školski uspjeh. Poznato je da su ocjene vrlo važne za upise u više razine obrazovanja pa se učenici tome i prilagođavaju, bilo odnosom prema učenju, bilo svojim ponašanjem u školi ili djelovanjem u školskim aktivnostima općenito. Isto tako, sami učitelji imaju veliku ulogu u tome jer u procesu dodjeljivanja brojčanih ocjena (u najboljoj namjeri) uzrokuju reguliranje učeničkih odnosa prema svojim školskim dužnostima. Treća je funkcija ocjene koja se dodjeljuje u školi motivacijska. Ova je funkcija vrlo važna jer ocjena utječe na motivaciju učenika za učenje i tu možemo vidjeti njezinu usku povezanost s prognostičkom. Isto tako, za ovu funkciju možemo reći da je vrlo specifična. Razlog tome je što stupanj motivacije kod učenika varira ovisno o raznim čimbenicima, a posebno o ocjenama koje dobiju. Djeca prelaze u škole iz sigurnih okolina koje predstavljaju vrtići te su naviknuti na mnogobrojne aktivnosti u kojima se ne dobivaju ocjene. Oni sudjeluju u igrama, učenju i radu zbog same ugone koje im te aktivnosti donose i to je njihova prvotna motivacija. Oni tada još ne znaju za postojanje ocjene, njezinog značenja niti svrhe koju ima. To nauče s vremenom uz odrasle koji im stalno ponavljaju kako treba učiti da bi imali dobre ocjene (Matijević, 2011). Tu započinje (de)motivacijska funkcija školske ocjene. Treba istaknuti da ocjena može biti i motivirajući i demotivirajući faktor u dokimološkoj praksi. Naime, čest je slučaj da u ocjenjivanju prevladavaju dva pristupa koja su iznimno ekstremna. Za prvi pristup možemo reći da su odgojne mjere izuzetno pozitivne te takav pravac nazivamo još i „permisivni pravac“. Drugi je pristup potpuno suprotan i temelji se na negativnim odgojnim mjerama koje školska ocjena može nositi te raznim ograničenjima i zabranama, a nazivamo ga još i „represivni pravac“. Ocjenjivanje je zapravo vrlo prihvaćen način kažnjavanja ili nagrađivanja, ali nastavnici se ipak trude biti što objektivniji. Treba istaknuti da nemaju svi nastavnici isti sustav vrijednosti i upravo o tom sustavu ovisi njihovo objektivno ili subjektivno postupanje u ocjenjivanju. Određeni nastavnici koriste priliku da u ocjenu koju su odlučili dati učeniku, unose također i svoj stav prema tom istom učeniku te različite

reakcije prema njemu i sve ostale osjećaje i misli koji jednostavno ne pripadaju etici i moralnom ponašanju jednog radnika u prosvjeti. U tom slučaju, ocjena nije ništa drugo nego alat kojim se učitelj služi kako bi upozorio učenika na njegov nerad i nedisciplinu te je ovo pogrešna odluka u ljudskom, ali i pedagojskom smislu. Najveća greška je u tome što nakon toga uvijek ostaju posljedice, bilo u najdubljim dubinama samog učenika (za kojeg učitelji nikada ne smiju zaboraviti da je on prvenstveno dijete), bilo na njegovim ocjenama i budućnosti ili pak na roditeljima kojima je uvijek stalo dobrobiti njihovih najmanjih. Upravo iz ovih razloga nastaje potreba za ustanovljenjem načela koja su pedagoški prihvatljivija i što manje u službi kazne. Odgovornost za izvršavanje dužnosti učenja i motivacija se jednostavno ne bi trebali buditi strahom (Mrkonjić, Vlahović, 2008; prema Hadžiselimović, 1986). Treba naglasiti da i sama klima u razredu uvelike ovisi o učiteljevom pristupu. Postoje dvije vrste klime u razredu, jedna je autokratska, a druga demokratska. Njihova glavna razlika je upravo učiteljev odnos prema učenicima. Karakteristike prve su odsutnost bliskih odnosa kod učitelja i učenika, sukobi, apatija i agresija. Takav odnos onemogućuje čovjekove vrijednosti i guši njegove potencijale. S druge strane, demokratska se klima odnosi na upravo humane odnose u razredu te pomaganje i bliskost među sudionicima. Također, manje je sukoba i tome se treba težiti (Mrkonjić, Vlahović 2008).

3.3. Skale školskih ocjena

Na početku je vrlo važno istaknuti da postojanje svake skale pretpostavlja nekakvo mjerenje. Mjerenjem zapravo pridajemo brojeve predmetima u skladu s logički ispravnim pravilima. Za školsko se mjerenje koriste nominalne, omjerne, ordinalne i intervalne skale. Najprije ćemo se dotaknuti nominalnih skala. Nominalne skale su tip mjerenja za koje možemo reći da su najograničenije. Slobodni smo istaknuti da one nisu vrsta pravog mjerenja. U svakom se mjerenju subjekti raspoređuju u skupine, a ovdje je više naglasak na klasifikaciji, odnosno rasporedu u kategorije. Svakoj se klasi ili kategoriji mogu, ali i ne moraju dodijeliti određeni brojevi. Primjerice, tako su učenici raspoređeni u skupine te je svaka skupina rangirana i nosi određeno značenje. Skupine mogu biti odlični, vrlo dobri, dobri, dovoljni i slabi i svaka od njih može dobiti broj (od 5 do 1). Ocjene su u školi zapravo

prikaz neke vrste ordinalne skale koju smo odmah smjestili s nominalnom jer su vrlo usko povezane. U usporedbi s nominalnima, intervalne skale su nešto drugačije. Kod njih ne postoji apsolutna nula, ali su razmaci između stupnjeva konstantni. Klasičan je primjer za jednu intervalnu skalu skala za mjerenje temperature. Ovakav poredak možemo vidjeti kod baždarenih testova sposobnosti ili znanja, a to upućuje na mogućnost uočavanja intervala između podataka. U školstvu se uzima dobar primjer učeničkog rješavanja zadataka. Riješi li jedan učenik 15, a drugi 25 zadataka, interval ostaje isti kao i kod učenika koji je riješio 25, a drugi 35 zadataka. Za razliku od intervalnih, omjerne skale imaju apsolutnu nulu, a to je oznaka koja upućuje da određena pojava ne postoji. Reprezentativan su primjer za to skale za mjerenje dužine, visine, vremena i težine. Njihova korisnost omogućava stvaranje osnove za dodjeljivanje neke ocjene putem procesa prikupljanja podataka o učenicima, no također mogu biti iskorištene kao pokazatelji uspješnosti učenika u nekim sposobnostima kao što su brzo trčanje, brzo pisanje ili brzo rješavanje zadataka. Treba istaknuti da je svaka skala drugačija i svaka omogućava različito izračunavanje statistike, ali treba pronaći logiku tih izračuna. Različita su učenička postignuća prikazivana različitim skalama. U školi se izračunavaju prosječne vrijednosti različitih učeničkih postignuća kao što su prosječna brzina čitanja ili pisanja u minuti, prosječna visina učenika pa i prosječne ocjene koje učenik postigne u nekom od različitih školskih predmeta (Matijević, Radovanović, 2011).

3.4. Vrste ocjenjivanja

Postoji mnogo vrsta ocjenjivanja, ali upravo ta različitost donosi preciznija određenja koja ukazuju na koje se područje uspjeha pojedini načini ocjenjivanja odnose. Ovdje ćemo navesti neke.

Započet ćemo od formativnog ocjenjivanja. Formativno je ocjenjivanje vrsta ocjenjivanja koja za cilj ima pronaći greške, manjkavosti i poteškoće u radu učenika i na temelju toga ustupiti različite, ali prikladne načine za poboljšanje i napredovanje. Dakle, možemo vidjeti da je svrha ovakve vrste ocjenjivanja zapravo utjecati na način na koji učenik uči kako bi se isti poboljšao. To se postiže povratnim informacijama koje dobivaju i učitelji i učenici. Za razliku od formativnog, prema kontinuitetu u kojemu se učeniku dodjeljuje ocjena, sumativno ocjenjivanje (kako nam govori i sam

naziv), „sumira“, odnosno sažima sve ocjene kako bi se odredio standard kojeg je učenik postigao, a to se uglavnom radi po završetku odgojno – obrazovnih razdoblja kao što su kraj polugodišta i školske godine. Klasičan su primjer za ovakvu vrstu ocjenjivanja upravo ocjene u školskoj svjedodžbi. Također, tu je i normativno ocjenjivanje koje se odnosi na mjerenje uspjeha kojeg je učenik postigao, a potom uspoređivanje istog s uspjehom ostalih učenika. Na primjeru možemo vidjeti kako je ovo vrlo neobičan način ocjenjivanja. Dakle, ako se stupanj znanja kojeg postiže 10% najboljih učenika označava s ocjenom odličan (5), iz toga proizlazi da najboljih 10% učenika uvijek dobiva odličan (5) bilo da su to njihovi istinski rezultati ili ne. Još jedan poseban način ocjenjivanja je ocjenjivanje na temelju mjerila. Ocjenjivanje na temelju mjerila je ocjenjivanje učenika prema nekom mjerilu. Ovakva se vrsta ocjenjivanja provodi u stupnjevanim ispitima u glazbi, matematici i jezicima. Svaki se učenik koji zadovoljava dano mjerilo ocjenjuje određenom ocjenom bez obzira na postignuća koja su ostvarili drugi učenici. Nadalje, postoji i dijagnostičko ocjenjivanje. Ono je vrlo slično formativnom, samo što se problemi u učenju određuju puno preciznije. Ovom je vrstom ocjenjivanja moguće detektirati neke potrebe te povezati iste s posebnim potrebama koje su odgojno – obrazovnog karaktera. Još jedna vrsta ocjenjivanja je interno ocjenjivanje. Potonju je vrlo jednostavno za razumjeti. Internim se ocjenjivanjem bavi isključivo nastavnik koji za vrijeme svoje nastave koristi aktivnosti za ocjenjivanje koje je sam osmislio. Suprotno tome načinu, u vrjednovanju se koristi još i eksterno ocjenjivanje. Ono je drugačije od internog s obzirom na to da ga ne osmišljava nastavnik, nego ispitivači koji djeluju izvan škole. Ipak, nastavnici koriste ovakve obrasce ocjenjivanja, no ispitivači su tu da ih, na temelju određenih nastavničkih normi, provjeravaju.

Nadalje, važno je spomenuti i neformalno te formalno ocjenjivanje. Neformalno ocjenjivanje je jednostavno praćenje i bilježenje učeničkog rada tokom nastave u razredu. Formalno se ocjenjivanje odnosi na unaprijed najavljene provjere znanja što uvelike pomaže učenicima da budu spremniji na ocjenjivanje. Također, s formalnim možemo povezati i trajno ocjenjivanje. Trajno ocjenjivanje je zapravo davanje završne ocjene koja je standardni rezultat svih manjih provjeravanja, odnosno drugih oblika ocjenjivanja koji su se provodili tijekom jednog dužeg odgojno – obrazovnog razdoblja. Osim tih vrsta ocjenjivanja, postoje još i jednokratno te objektivno ocjenjivanje. Jednokratno ocjenjivanje je davanje završne ocjene kao standardnog uspjeha koji je postignut po završetku manjeg programa ili tečaja.

Objektivno ocjenjivanje je vrsta ocjenjivanja u kojoj ocjene različitih ocjenjivača (u ocjenjivačkim aktivnostima koje pripadaju upravo ovoj vrsti ocjenjivanja) posjeduju visok stupanj podudarnosti, a najprikladniji su primjer za to testovi višestrukog izbora. Također, postoji i jedna jednostavna vrsta ocjenjivanja koja se zove ocjenjivanje postupaka, a bazira se na svakodnevnom izravnom praćenju učenika u manjim aktivnostima kao što su vođenje pokusa, čitanje ili recitiranje pjesama i davanju pripadajuće ocjene. I posljednje ocjenjivanje koje ćemo ovdje spomenuti je ocjenjivanje na temelju završnog proizvoda. To je, kako nam govori i sam naziv, ocjenjivanje nekog proizvoda. Proizvod je opipljiv te je predan na ocjenjivanje. To može primjerice biti neki crtež, ispit, pismeni sastavak i slično (Marović, 2004).

3.5. Mjerila ocjenjivanja učenika u sklopu razredne nastave

Pojam razredne nastave podrazumijeva prva četiri razreda osnovne škole. Svaki razred ima 6 predmeta, a to su hrvatski jezik, matematika, priroda i društvo, tjelesna i zdravstvena kultura, likovna kultura i glazbena kultura. Svaki od tih predmeta ima nekoliko područja koja se nazivaju predmetna područja i sadrže znanje o činjenicama koje učenici uče. Učenici dobivaju ocjenu iz nekog predmeta upravo na temelju znanja o tim činjenicama. Ovdje ćemo prikazati mjerila ocjenjivanja prema knjizi „Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi“ autora Stanić i Borić (2016). Budući da su ta mjerila prikazana vrlo detaljno za svaki predmet (osim tjelesne i zdravstvene kulture) i svaki razred, izdvojit ćemo najreprezentativnije primjere. Radi se o primjerima znanja koje učenici trebaju usvojiti o nekom predmetu (u sva četiri razreda zajedno) za određenu ocjenu. Predmet tjelesnu i zdravstvenu kulturu ćemo također obraditi, ali prema knjizi „Opisi nastavnih tema i kriteriji ocjenjivanja – tjelesna i zdravstvena kultura u razrednoj nastavi“ autorica Živčić Marković i Breslauer (2011).

3.5.1. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Hrvatski jezik

U osnovnoj školi, Hrvatski jezik je obrazovni predmet i sadrži 5 predmetnih područja. To su početno čitanje i pisanje, jezik, jezično izražavanje, književnost i medijska kultura. Učenika se ocjenjuje prema stupnju usvojenosti znanja iz svakog od tih nastavnih područja. Dakle, za ocjenu odličan (5) iz Hrvatskog jezika, učenik s

razumijevanje i lakoćom čita kraće tekstove. Sposoban je samostalno osmisliti rečenice te ih pritom rastaviti na riječi. Također, odlično primjenjuje i argumentira sva pravila koja je naučio i ispravno ih koristi na svim primjerima, poznatima ili novima. Samostalan je u osmišljavanju dijaloga i monologa te vrlo uspješno analizira razvoj radnje. Ima široki spektar znanja u medijskoj kulturi i prema tome uspješno raspravlja o razlikama i sličnostima filmskog i književnog djela. Ukoliko učenik ima usvojeno znanje Hrvatskog jezika za vrlo dobar (4), čitanje kraćih tekstova provodi analitičko – sintetičkim putem. Također ima sposobnost uspješnog rastavljanja rečenica na riječi, no za razliku od odličnog učenika, nije vješt u samostalnom osmišljavanju rečenica. Nadalje, vrlo dobar učenik može uspješno analizirati i razlikovati pravilan izgovor skupova glasova i samih glasova. Sposoban je usporediti monolog i dijalog te provesti njihovu analizu, no ne i osmisliti ih kao odličan učenik. Također, uspješno grafički prikazuje neku radnju priče iako je ne može uspješno analizirati. Uspješno ističe sličnosti i razlike filmskog i književnog djela. Za ocjenu dobar (3) učenik uspješno izvodi kraće tekstove i rečenice analitičko – sintetičkim čitanjem, ali uz manja odstupanja. Rastavlja rečenice na riječi, no također s manjim odstupanjima. Sposoban je razlikovati i objasniti jednosložne, dvosložne, trosložne i višesložne riječi. Uspješno će usporediti monolog i dijalog, no bez njihove analize kao što je to slučaj kod vrlo dobrog učenika. Kod radnje u priči će sasvim precizno prepoznati njezine dijelove, ali njegov grafički prikaz ili analiza radnje će biti veoma manjkava. Sličnosti i razlike između filmskog i književnog djela će uspješno usporediti. Za dovoljan (2), učenik je sposoban rastavljati rečenice na riječi, ali uz povremenu pomoć učitelja. U tekstovima uspješno čita rečenice koje su kraće i pri tome mu također pomaže učitelj, a pisanje izvodi uz manja odstupanja. Svaku rečenicu može uspješno odrediti prema interpunkcijskim znakovima i u tekstu prepoznati monolog i dijalog. Također, zna koji su dijelovi radnje u priči i uspješno će navesti njihova imena, ali nedostaje mu konkretna primjena prepoznavanja tih dijelova u tekstu. Svoje doživljaje filma i književnog djela uspješno opisuje. Ukoliko učenik ne usvoji minimalno potrebno znanje i zaključna mu ocjena bude nedovoljan (1), to znači da rečenice ne rastavlja na riječi čak ni uz pomoć učitelja. Što se tiče čitanja, ono se odvija s poteškoćama čak i ako čita kraće rečenice i uz povremenu učiteljevu pomoć. Rečenice, riječi i slova piše uz velika odstupanja. Ne prepoznaje uskličnu, izjavnu ili upitnu rečenicu, a niti monolog i dijalog. Dijelove radnje u priči nije usvojio, a svoje doživljanje književnog djela i filma ne opisuje.

3.5.2. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Matematiku

Matematika je obrazovni predmet u osnovnoj školi i sadrži 16 nastavnih područja. To su geometrija, „brojevi do“ (20, 100, 1000 i do 1000 000), zatim zbrajanje i oduzimanje koje se odnosi na prethodne 4 komponente brojeva te isto tako množenje i dijeljenje. Tu su također jedinice za novac, volumen i masa te opseg i površina. Kako bi učenik imao odličan (5) iz predmeta Matematike u sva četiri razreda osnovne škole, trebao bi biti sposoban samostalno zaključiti činjenicu da su geometrijski likovi zapravo plohe geometrijskih tijela. Također, takav učenik je točan u preračunavanju novčanih jedinica kao i jedinica za volumen, masu i tekućinu te precizan u mjerenju istih. Osim toga, odličan učenik uspješno rješava brojevne izraze koji su zahtjevniji i snalazi se u vezama zbrajanja i množenja te dijeljenja i oduzimanja do broja 1 000 000. Samostalno i točno rješava zadatke pisanog množenja višeznamenkastih brojeva s dvoznamenkastim i uspješno osmišljava primjere zadataka rječima koje je potrebno riješiti upravo tim postupkom. U složenijim zadacima izračunava površinu i opseg bez poteškoća. Učenik koji je vrlo dobar i njegova zaključna ocjena iz Matematike u primarnom obrazovanju je 4, znači da na području geometrije s lakoćom analizira i uspoređuje geometrijske likove i tijela. Što se tiče jedinica za novac, pravilno će ih primijeniti te uspješno provesti svojstvo zbrajanja i oduzimanja njihovom uporabom. Jedinice za mjerenje, poput mase i volumena preračunava bez problema, a pisano zbrajanje i oduzimanje brojeva do milijun izvodi točno. Pisano množenje i dijeljenje izvodi samo s jednoznamenkastim brojevima (za razliku od odličnog učenika koji to izvodi i s dvoznamenkastima). Površinu i opseg kvadrata i pravokutnika izračunava postupno i točno. Za ocjenu dobar (3), učenik će samostalno opisati geometrijske likove te navesti primjere za njih iz okruženja u kojemu se nalazi. Ipak, za bolju ocjenu mu nedostaju analiza i usporedba istih. Vrijednost jedinica za novac uspješno prepoznaje te samostalno objašnjava razliku među njima. Sposoban je razvrstati jedinice za mjerenje volumena i mase. Kao i vrlo dobar učenik, zadatke zbrajanja i oduzimanja brojeva do 1 000 000 rješava točno. Ukoliko rješava one s pisanim množenjem i dijeljenjem višeznamenkastih brojeva s jednoznamenkastima, tada oni moraju biti jednostavnije prirode. Opseg trokuta, kvadrata i pravokutnika uspješno izračunava, ali ne i njihove

površine (kao što je to slučaj kod vrlo dobrog učenika). Za dovoljan (2) iz znanja Matematike do četvrtog razreda, učenik bi svakako trebao imenovati geometrijske likove uz povremenu pomoć učitelja. Isto tako bi trebao imenovati i jedinice za novac. Što se tiče jedinica za masu i volumen, njih uspješno prepoznaje. Pisano zbrajanje i oduzimanje izvodi uz pomoć učitelja, a isto se to odnosi i na množenje i dijeljenje višeznamenkastih brojeva s jednoznamenkastima. Prepoznaje i razlikuje geometrijske likove pravokutnika i kvadrata te uz pomoć učitelja uspijeva izračunati opseg trokuta. Ukoliko učenik ne uspije zadovoljiti znanjem gradiva iz Matematike te mu zaključna ocjena bude nedovoljan (1), to znači da ne uspijeva imenovati geometrijske likove čak ni uz povremenu pomoć. To također ne uspijeva ni u području jedinica za novac. Jedinice za mjerenje volumena i mase ne prepoznaje, a množenje i dijeljenje višeznamenkastih brojeva s jednoznamenkastima ne izvodi uspješno ni u pomoć učitelja. Prvenstvo množenja i dijeljenja u matematičkom izrazu nije usvojio. Što se tiče zbrajanja i oduzimanja, zbrajanje ne izvodi uspješno, ali pisano oduzimanje do milijun izvodi uz povremenu pomoć. Oblike trokuta, kvadrata i pravokutnika ne prepoznaje, a opsege ne uspijeva izračunati čak ni uz pomoć učitelja.

3.5.3. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Prirodu i društvo

Priroda i društvo je također obrazovni predmet kao i Matematika i Hrvatski jezik te ima ukupno 14 nastavnih područja čijim smo se sadržajem poslužili kako bismo prikazali mjerila ocjenjivanja za ovaj predmet. Nastavna područja su škola i dom, prostor, vrijeme, godišnja doba, obitelj i dom, promet, zavičaj, zdravlje, život i ljudi, povijest, vode, čovjek, biljke i životinje i Republika Hrvatska. Učenik koji ima odličan (5) iz Prirode i društva, primjenjuje pravila kućnog reda škole, s lakoćom određuje dane u tjednu te uspoređuje četiri godišnja doba ističući njihove razlike. U području prometa uspješno procjenjuje jačinu povezanosti jednog mjesta s ostalim mjestima. Što se tiče zdravlja, sposoban je analizirati primjenu redovite i raznolike prehrane. Također, vrlo dobro uočava i objašnjava povezanost životne zajednice i podneblja. Nadalje, u području povijesti, bez prepreka i samostalno osmišljava vremensku crtu na kojoj kronološki označava sve važne događaje svoje obitelji i zavičaja. S velikom sigurnošću i točnošću objašnjava ulogu svakog organa i sustava

organa u ljudskom organizmu te analizira dijelove biljaka. Iz prošlosti Republike Hrvatske daje promišljene prosudbe o vladavinama pojedinih vladara. Uz to uspješno izdvaja sve primjere iz povijesti koji govore o borbama za samostalnost Hrvatske. Nadalje, učenik čije je znanje Prirode i društva ocijenjeno vrlo dobrim (4), sposoban je dovesti u vezu i razlikovati pristojno ponašanje od nepristojnog te prepoznavati njegove posljedice. Također, vrlo precizno i pravilnim redoslijedom će poredati dane u tjednu te grafički prikazati vremenske uvjete u određenom godišnjem dobu. Sposoban je analizirati prometne znakove te isto tako provesti i analizu važnosti zdravlja i ulogu pravilne prehrane za život čovjeka. U području ljudskih djelatnosti i života, povezuje i objašnjava vezu između prirodnih uvjeta, izgleda zavičaja i ljudskih djelatnosti. Prema zadanoj godini, s lakoćom određuje koje je stoljeće i tisućljeće te točno razvrstava organe ljudskog tijela u pripadajuće organske sustave. Sposoban je izdvojiti glavne dijelove biljke, objasniti njihovu ulogu te ukratko prikazati tijekom osamostaljenja Republike Hrvatske od Jugoslavije (izbore, rat i pobjedu). Učenik koji je ocijenjen ocjenom dobar (3) iz Prirode i društva, u području škole i doma će navesti primjere pravila o pristojnom ponašanju, ali ih neće primjenjivati redovito nego povremeno i uz poticaje. Isto tako, s lakoćom izdvaja dane u tjednu, ali ih ne reda pravilnim redoslijedom. Godišnja doba i prometne znakove uspijeva točno opisati. U području zdravlja navodi i opisuje sve namirnice koje pogoduju našem zdravlju. U sklopu toga objašnjava važnost njihove raznolikosti i redovite konzumacije. Također, ima sposobnost razvrstavanja otpada s obzirom na njegovu vrstu te predočavanja zadane godine na vremenskoj crti. Usvojio je činjenicu da je ljudsko tijelo cjelina (organizam) i uspijeva je objasniti. Osim toga, precizno opisuje biljku cvjetnjaču i navodi sve važne trenutke iz povijesti obrane hrvatske samostalnosti u Domovinskom ratu. Za dovoljan (2) iz Prirode i društva, učenik bi svakako trebao znati prepoznati pristojno i nepristojno ponašanje. Isto tako, trebao bi usvojiti imenovanje godišnjih doba i činjenicu da je tjedan razdoblje od 7 dana. Takav učenik uspješno prepoznaje prometne znakove u blizini škole i imenuje ih. U području zdravlja s lakoćom nabraja dnevne obroke i razlikuje zdravu od nezdrave hrane. Precizno razlikuje pojmove „smeće“ i „otpad“ te na vremenskoj crti prepoznaje desetljeće, stoljeće i tisućljeće. Također, sposoban je opisati organizam, imenovati čovjeka kao ljudsko biće te opisati razdoblje puberteta. Osim toga, uspješno navodi glavne dijelove biljke, imenuje hrvatskog predsjednika i samostalno određuje trajanje Domovinskog rata. Ukoliko učenik ne usvoji potrebno znanje i zaključna ocjena bude

nedovoljan (1), to znači da nije usvojio osnovne činjenice za prolaz. Tako u području škole i doma ne prepoznaje što je pristojno, a što nepristojno ponašanje. Ne upućuje dobro na dane u tjednu, ne izražava tjedan kao razdoblje od 7 dana, a godišnja doba ne imenuje točno. U području prometa ne prepoznaje ni osnovne znakove koji se nalaze u blizini škole. Što se tiče zdravlja, obroke tijekom dana ne uspijeva nabrojati, a zdrav i nezdrav način prehrane ne razlikuje. Također ne razlikuje pojmove „otpad“ i „smeće“. U području povijesti ne uspijeva prepoznati desetljeće, stoljeće i tisućljeće na prikazu vremenske crte. Osim toga, ne usvaja činjenicu u kojoj se čovjeka također imenuje i pojmom „ljudsko biće“ te ne opisuje organizam niti period puberteta. Također, nije usvojio glavne dijelove biljke i shodno tome ih ne navodi. Način određivanja trajanja Domovinskog rata i ime predsjednika Republike Hrvatske navodi bez uspjeha.

3.5.4. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Likovnu kulturu

Likovna kultura je odgojni predmet u razrednoj nastavi s ukupno 5 nastavnih područja. Nastavna područja su crtanje, slikanje i grafika te pripadaju oblikovanjima na plohi, a tu su još i dizajn koji pripada primijenjenom oblikovanju te modeliranje i građenje koje pripada prostornom oblikovanju. Ovim nastavnim područjima ćemo se poslužiti u opisu mjerila ocjenjivanja znanja učenika iz Likovne kulture. Dakle, ukoliko je učenik ocijenjen ocjenom odličan (5), on je sposoban procjenjivati i zaključivati o razlikama između crtanja na umjetničkim djelima. Također, na tim istim umjetničkim djelima uspješno analizira svijetle i tamne tonove boja. Radovi koje slika su bogati detaljima i sposoban je uočavati takve detalje i na tuđim radovima te ih analizirati. Na području grafike se odlično snalazi u procjenjivanju i analizi grafičke tehnike monotipije. Osim toga, sasvim samostalno uspoređuje i zaključuje o dominaciji boja, veličina i oblika koje zamjećuje na plakatu. Za vrlo dobar (4) učenik bi trebao biti sposoban razvrstavati crte prema smjeru, vrsti i nizu. Isto tako, uspješno će analizirati i razlikovati kontraste svijetlih i tamnih tonova na reprodukcijama umjetničkih djela, a osim toga će na njima analizirati još i monotipiju. U svojim radovima precizno izražava ritam bez ponavljanja likova i boja. Na području dizajna je samostalan u analizi i opisu važnosti dominacije veličina, oblika i boja na plakatu. Učenik koji je ocijenjen dobrim (3), uspješno razlikuje crte i razvrstava ih, ali samo prema vrsti (vrlo

dobar ih razvrstava i prema smjeru i prema nizu). Na području slikanja objašnjava kontraste tamnih i svijetlih tonova. Njegovi radovi odražavaju geometrijske i slobodne likove, a ritam koji objašnjava je jednostavniji. Osim toga, u grafici objašnjava monotipiju te ju samostalno opisuje. Na plakatima koje promatra će uočiti boje, oblike i veličine koje dominiraju i uspješno ih opisati. Učenik koji je stekao znanje iz Likovne kulture za dovoljan (2), uspješno razlikuje crte i crtež te svijetle i tamne tonove na reprodukciji likovnog i umjetničkog djela. Uz pomoć učitelja analizira zadani likovni problem. Na području grafike će samostalno prepoznati grafičku tehniku monotipiju i imenovati je. Isto tako, njegovo znanje ostaje na razini prepoznavanja i u području dizajna pa tako na plakatima uspješno prepoznaje oblike, boje i veličine. Ukoliko učenik bude ocijenjen ocjenom nedovoljan (1), to znači da ne uspijeva imenovati ni crtu ni točku, ne prepoznaje svijetle i tamne tonove boja niti imenuje monotipiju na reprodukciji umjetničkog djela. Osim što ne imenuje monotipiju, ne uspijeva je ni prepoznati. Dominaciju boja, oblika i veličina na plakatima također ne prepoznaje, a likovni problem ne analizira ni uz učiteljevu pomoć.

3.5.5. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Glazbenu kulturu

Glazbena kultura je odgojni predmet u osnovnoj školi s ukupno 4 nastavna područja - pjevanjem, sviranjem, slušanjem glazbe i elementima glazbene kreativnosti. Učenik koji ima odličan (5) iz Glazbene kulture, pravilno izvodi pjesmu s obzirom na dinamiku, tempo i visinu tona. Također, sposoban je samostalno ju analizirati i procijeniti. Osim pjevanja, tu je i područje sviranja u kojemu uspješno analizira i procjenjuje ritam i dobe brojlica te pjesama koje su se obrađivale. Za vrijeme slušanja neke skladbe, provodi analizu i procjenu te objašnjava naglašene komponente glazbenog djela (ugođaj, tempo, dinamiku, izvođače i glazbeni oblik). Kreativan je što se tiče osmišljavanja i analize fraza i riječi s pomoću zvuka glazbala. Ukoliko je učenik ocijenjen ocjenom vrlo dobar (4), to upućuje na njegovu sposobnost za analizu i pravilno izvođenje pjesme u visini tona, tempu i dinamici. Vještina procjenjivanja mu je nešto slabija pa u odnosu na to ocjena nije odlična. U području sviranja, on će uspješno provesti analizu ritma i doba obrađenih brojlica i pjesama. Svaku glazbenu komponentu koja čini neku skladbu objašnjava točno i samostalno analizira za vrijeme slušanja. To se odnosi na tempo, dinamiku, glazbeni oblik te

ugodađ skladbe. Što se tiče kreativnosti, uspješno analizira te izvodi riječi i fraze uz pomoć zvuka glazbala. Učenik koji ima dobar (3) iz Glazbene kulture, pjesme izvodi uz nekoliko manjih odstupanja u odnosu na tempo i dinamiku. Ritam u pjesmi i brojlici uspješno prepoznaje i objašnjava, kao i dobe. Slušajući skladbe u kojima se nalaze izražene glazbene komponente poput izvođača, tempa, dinamike i glazbenog oblika, uspješno prepoznaje i objašnjava spomenute komponente, no uz manja odstupanja. Riječi i fraze izvodi uz zvuk glazbala, ali ih ne analizira. Učenik koji usvoji znanje iz Glazbene kulture za dovoljan (2), pjesme uspijeva isključivo izvoditi, ali i to čini uz vodstvo učitelja. Uspješno prepoznaje ritam i dobe u pjesmama i brojlicama, kao i glazbene komponente kod slušanja neke skladbe. Izvođenje riječi i fraza zvukom glazbala provodi uz pomoć učitelja. Nedovoljno usvojeno znanje, odnosno ocjena nedovoljan (1), podrazumijeva da učenik nije utvrdio sve prethodno navedeno. Dakle, pjesme s obzirom na tempo i dinamiku ne izvodi, kao ni ritam u pjesmi. Kod slušanja ne prepoznaje osnovne glazbene komponente, a riječi i fraze zvukom glazbala ne uspijeva izvesti unatoč učiteljevoj pomoći (Stanić i Borić, 2016).

3.5.6. Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi za Tjelesnu i zdravstvenu kulturu

Tjelesna i zdravstvena kultura je odgojni predmet u osnovnoj školi koji također ima svoja mjerila ocjenjivanja, no njih ćemo ovdje predstaviti prema knjizi „Opisi nastavnih tema i kriteriji ocjenjivanja – tjelesna i zdravstvena kultura u razrednoj nastavi“ autorica Živčić Marković i Breslauer iz 2016. godine. Dakle, u imeniku razredne nastave stoje sastavnice ocjenjivanja na čiji se sadržaj obraća pažnja pri ocjenjivanju. Sastavnice ocjenjivanja su funkcionalne sposobnosti – antropološka obilježja, odgojni učinci, motorička znanja i motorička postignuća. Ono što je također još bitno spomenuti prije nego što krenemo na mjerila ocjenjivanja, jest činjenica da najvažnije sastavnice ocjenjivanja brojčanog ocjenjivanja, ali i najopipljivije, jesu upravo motorička postignuća i motorička znanja. Učenik koji ima odličan (5) iz Tjelesne i zdravstvene kulture, pravilno će izvoditi motorička znanja i neće odstupati od tehnike gibanja koja je zadana. Ovdje konkretnije navodimo njegov stupanj spremnosti kod izvođenja altetskih i gimnastičkih gibanja. Atletska uključuju bacanje, skakanje i trčanje, a gimnastička gibanja se odnose na pojedine sprave višeboja i grupe elemenata koje im pripadaju. Učenik izvodi atletska gibanja bez pogreške ili se

pogreška potkrade u pripremnom ili završnom dijelu izvedbe. Gimnastičko gibanje izvodi samostalno, tečno te veoma dinamično, a pogreške gotovo da i nema. Što se tiče njegove aktivnosti u sportskim igrama (košarci, nogometu, odbojci i rukometu), ondje je također dinamičan i pogreške se jedva i pojave. Ocjena vrlo dobar (4) iz tjelesne i zdravstvene kulture upućuje da se motorička gibanja pravilno izvode, ali s manjim odstupanjima. Zadatak kod atletskih gibanja će se izvesti s manjom greškom. Greška se događa u pripremnoj, osnovnoj ili završnoj fazi izvođenja pojedine vježbe. Kao i odličan učenik, vrlo dobar učenik izvodi gimnastičko gibanje samostalno, no ipak se potkradaju manje pogreške u izvedbi. Na isti način provodi svoju aktivnost i u sportskim igrama. Učenik koji je ocijenjen ocjenom dobar (3) iz Tjelesne i zdravstvene kulture, pravilno izvodi pojedine dijelove nekog gibanja, odnosno motoričkog znanja. Ipak, u preostalim dijelovima zadane tehnike odstupa s bitnom razlikom i pravi velike pogreške. Iz toga slijedi da će te velike pogreške napraviti tijekom izvođenja atletskih i gimnastičkih gibanja koje su sastavni dio motoričkog znanja. Kod atletskih gibanja griješi ne samo kod jednog dijela vježbe (kao primjerice vrlo dobar učenik), nego lako ponovi pogrešku i u drugim dijelovima, primjerice i u pripremnoj i osnovnoj fazi. Gimnastička gibanja izvodi samostalno, ali nedostaje dinamičnosti i sigurnosti. Veće pogreške će se dogoditi u svakom dijelu izvedbe. Isto tako svoju aktivnost provodi i u sportskim igrama. Dakle zadatak će izvesti, ali s većim pogreškama te uz nedostatak dinamičnosti i sigurnosti. Nadalje, učenik koji ima dovoljan (2), ima sposobnost izvođenja nekog motoričkog znanja, ali su kretnje u velikom dijelu vježbe nekoordinirane. Pod tim se misli da su vrlo grubo i nespretno izvedene i da u velikoj mjeri odstupaju od idealne strukture gibanja. Ono što je još karakteristično jest činjenica im i najmanje smetnje predstavljaju problem u izvođenju. Ipak, unatoč tome se izvedeno gibanje može prepoznati. Tako primjerice atletska gibanja izvodi uz prisustvo grubih pogrešaka u osnovnim fazama ili s puno manjih pogrešaka u svakoj pojedinoj fazi vježbe. Također, struktura gimnastičkog gibanja je izvedena s grubim pogreškama te nesigurna u svim dijelovima izvedbe i učitelj mu pomaže. Međutim, zadatak se ipak izvodi tako da je gibanje vrlo prepoznatljivo što je dovoljno za prolaznu ocjenu. U sportskim igrama nedostaje dinamike. Nadalje, ukoliko je ocjena iz Tjelesne i zdravstvene kulture nedovoljan (1), što je u razrednoj nastavi zaista rijetkost, prema tome slijedi da učenik neuspješno izvodi vježbu čak i uz pomoć učitelja, iako možda ima predodžbu o načinu na koji se ona izvodi. Tako primjerice gimnastička i atletska gibanja nije u stanju izvesti ni na koji način, bilo uz

pomoć bilo samostalno. Isti slučaj će se ponoviti i kod njegove aktivnosti u sportskim igrama (Živčić Marković i Breslauer, 2016).

3.6. Evaluacija ponašanja učenika

Evaluacija ponašanja učenika je jedan veliki odvojeni segment evaluacije učenika u školama budući da su škole, osim za obrazovanje, zadužene i za odgoj učenika. Sve što je važno o evaluaciji ponašanja učenika, ovdje navodimo prema službenom dokumentu kojeg je sastavilo Učiteljsko vijeće Osnovne škole „Antunovac“. Dokument je sastavljen na temelju Pravilnika o načinima, postupcima, i elementima vrjednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi. Ono što je najprije važno spomenuti jest činjenica svaka evaluacija pa tako i ova, ima praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje. Dakle tri temeljne sastavnice o kojima smo ranije govorili. Pomoću njih se provodi i evaluacija ponašanja učenika. U pogledu praćenja, sustavno se uočava i bilježi svako zapažanje koje se tiče učenikovog ponašanja. Bilješke se zapisuju prema elementima koje unaprijed odredi učitelj i stručni suradnik uz potvrdu Učiteljskog vijeća. Nakon toga slijedi proces provjeravanja i on se zapravo odnosi na procjenjivanje količine učenikovog napretka u ponašanju. Provodi se kroz organizaciju sjednica Učiteljskog vijeća te individualne razgovore u kojima sudjeluju roditelji, učitelji i učenici. Posljednji proces evaluacije je ocjenjivanje i ono se u hrvatskom obrazovnom sustavu provodi isključivo opisnom ocjenom. Vrijednosti se nazivaju „uzorno“, „dobro“ i „loše“ vladanje te se dodjeljuju na temelju rezultata praćenja, a sve bilješke se upisuju u e – dnevnik. Ono što je važno napomenuti jest činjenica da aktivnosti koje je potrebno provesti u procesu vrjednovanja izvode učitelji tako da poštuju osobnost učenika i svakome daju jednaku priliku. Isto tako i kada se radi o učenicima s teškoćama. Krajnja se ocjena za vladanje zaključuje uz mišljenje Učiteljskog vijeća. Nadalje, spomenuli smo da se evaluacija provodi prema elementima koje su unaprijed odredili učitelji i stručni suradnici uz Učiteljsko vijeće. Ovdje ćemo se koncentrirati na 4 elementa koje Učiteljsko vijeće Osnovne škole Antunovac smatra važnima. To su odnos učenika prema učenju i radu, odnos prema drugim učenicima, odnos prema učiteljima i drugim djelatnicima Škole te posljednji element je odnos prema školskoj imovini i imovini učenika, društvenom, prirodnom i tehničkom okružju te poštivanje pravila Kućnog reda Škole. Kako bismo bolje shvatili

vrjednovanje ponašanja učenika, dotaknut ćemo se konkretnih primjera po elementima koje smo prethodno naveli. Ti primjeri će nam bolje približiti razloge zbog kojih učitelji dijele različite ocjene iz ponašanja za pojedine učenike. Prvi element koji smo naveli jest odnos učenika prema učenju i radu. Sigurno ćemo se složiti da nemaju svi učenici jednak odnos prema učenju i radu. Ono što ćemo prvo ovdje navesti jesu neke obaveze koje se smatraju važnima kako bi se učenikov odnos prema učenju i radu uopće mogao mjeriti. Dakle, radi se o dolasku na vrijeme u školu, odnosu prema učenju i pisanju domaćih zadaća, samoinicijativnoj aktivnosti na satu, poštivanju pravila Kućnog reda (nošenju radnog pribora i odlaganju odjevnih predmeta na svoje mjesto). Isto tako, tu je i obavljanje dužnosti redara, prihvaćanje odgovornosti koja dolazi s rezultatima učenja i spremnost za ispravljanje pogrešaka. Za uzornog učenika kažemo da ima redovit odnos prema učenju i radu. Dakle, na nastavu dolazi na vrijeme, ne kasni, redovit je u učenju i pisanju domaćih zadaća, a na nastavi se javlja samoinicijativno. Što se tiče pravila Kućnog reda, poštuje ih i izvršava, dužnost redara obavlja savjesno. Spreman je prihvatiti rezultate svojeg učenja, ispraviti pogreške i biti odgovoran. Učenik čije je vladanje „dobro“, na nastavu ne dolazi redovito i neopravdano kasni. Neopravdani broj sati se kreće između 2 i 6. U učenju nije redovit i odgovoran, ali spreman je prihvatiti poticaje učitelja i činiti promjene. Iako nije redovit, ipak teži boljim rezultatima. Aktivnost na nastavi nije samoinicijativna, već potaknuta od učitelja te ponašanje nije u skladu s Kućnim redom škole. Dakle, osim što se tek povremeno pridržava nošenja radnog materijala, također je veoma samovoljan pa se tako ponaša vrlo slobodno i šeće po razredu bez dopuštenja te ne sjedi uvijek na svom mjestu i često priča. Kao redar nije savjestan i svoju dužnost ne obavlja odgovorno, ali pozitivno reagira na upozorenja nakon kojih ipak mijenja svoje ponašanje. Također, odgovornost koju nose rezultati njegovog učenja ne prihvaća samostalno kao uzoran učenik, već na poticaj učitelja. Učenik čije je ponašanje ocijenjeno kao „loše“, ne pohađa redovito nastavu, kasni i broj neopravdanih sati mu iznosi više od 6. Veoma često ne uči i ne piše domaće zadaće, a na poticaje učitelja ne reagira. Za postizanje boljeg uspjeha ne mari kao što to čini dobar učenik. Pravila Kućnog reda redovito krši, a ponašanje ne mijenja ni uz poticaje. Što se tiče izvršavanja dužnosti redara, vrlo nesavjesno i na štetu drugih obavlja ovu zadaću te ne popravljiva svoje pogreške unatoč upozorenjima. Nije spreman prihvatiti i odgovorno pristupiti rezultatima svojeg učenja te popraviti greške. Nadalje, spomenuli smo i druge elemente prema kojima se vodi evidencija ponašanja

učenika i ocjenjuje njihovo ponašanje. Sljedeći je element odnos učenika prema drugim učenicima. U školi, osim učenja i cjelokupnog odnosa prema radu, učenici se susreću jedni s drugima i izrazito je važno kako se odnose jedni prema drugima u tim trenucima. Upravo zato i postoji ovaj element. Tako učenici čije je vladanje uzorno, ponajprije neće ometati ostale u praćenju nastavnog procesa i primanju znanja. Naprotiv, ukoliko se ukaže potreba, rado će pomoći učenicima kojima je pomoć potrebna. Također je aktivan sudionik različitih školskih programa i akcija. Takav učenik poštuje različite od sebe i nikada ne vrši nikakav oblik nasilja nad svojim vršnjacima. Njegovo ponašanje će uistinu drugima biti uzor, a ono što je možda najvažnija karakteristika jest činjenica da nikada neće ponoviti pogrešku zbog koje ga je učitelj opomenuo. Dobar učenik svakako ima nešto slabiju sliku u svojem odnosu prema ostalim učenicima. Njegovo ponašanje nije obzirno na nastavi pa tako ometa ostale učenike u praćenju. Ipak, ukoliko ga učitelj potakne, pomoći će drugima u njihovom učenju, a nevoljko i onima koji imaju teškoće. U programima koji se održavaju u školi sudjeluje samo ukoliko je obavezan, a učenike koji su različiti od njega ne poštuje i ne pokazuje toleranciju. Sklon je nasilnom ponašanju i ignoriranju sukoba među drugima koje osobno primijeti te ih ni u kojem pogledu ne pokušava spriječiti. Ne komunicira primjereno te ponavlja greške na koje je upozoren, no ipak se suzdržava nakon ponovnog upozorenja i ispravlja ponašanje. Učenik čije je ponašanje ocijenjeno kao „loše“, ne samo da ometa druge, već je sklon učestalom stvaranju negativne klime u razredu općenito. Drugima oko sebe ne želi pomoći, a posebno ne učenicima koji imaju teškoće u učenju. Ne sudjeluje čak ni u obaveznim školskim programima, a u komunikaciji je težak, vulgaran i čini da se drugi pored njega osjećaju loše. Unatoč opomenama i upozorenjima, ponavlja iste greške. Treći element koji pomaže vrjednovanju učeničkog ponašanja jest odnos prema učiteljima i drugim djelatnicima u školi. Uzorani učenik svojim ponašanjem ne ometa učitelja u izvođenju nastavnog procesa i poštuje ga, kao i ostale djelatnike u školi. Ukoliko je zamoljen, izvršava zamolbe i primjereno komunicira sa svima. Što se tiče sigurnosti, svojim ponašanjem neće ugroziti sigurnost drugih oko sebe, već će se brinuti da sve bude u redu. To se posebno odnosi na njegovu dužnost redara. Nadalje, dobar učenik ipak povremeno ometa učitelja za vrijeme nastave. Kao i uzorani učenik, također izvršava zamolbe koje ga zamoli učitelj ili neki drugi stručni suradnik škole. Što se tiče komunikacije, poštuje i primjereno komunicira samo s onim učiteljima koje on osobno uvažava, a ostale ne poštuje. Sigurnost u školi neće ugroziti, no također

neće ni poduzeti nešto ukoliko je primijetio da je netko u njegovoj blizini ugrožen. Dužnost redara ne vrši na odgovoran način. Učenik čije je vladanje „loše“, u svakoj situaciji nastavnog procesa stvara lošu atmosferu i uvelike otežava rad učitelju. Nema poštovanja prema učiteljima i djelatnicima škole, a zamolbe s njihove strane kategorički odbija izvršiti. Svojim je ponašanjem sklon ugroziti sigurnost okoline i svoju kršiti propise koje mu donosi dužnost redara. Sljedeći i posljednji element koji pomaže određivanju ocjene učenikovog ponašanja je učenikov odnos prema imovini (školskoj i učeničkoj) te prirodnom, tehničkom i društvenom okruženju. Uzoran učenik nikada neće uništavati ili krivotvoriti pedagošku dokumentaciju te na bilo kakav način pomagati te radnje. Svoju i tuđu imovinu čuva i ukoliko primijeti uništavanje tuđe imovine poput pisanja po zidovima, oštećivanja knjiga i slično, prijavljuje oštećeno. Brine o svojoj čistoći i uvijek je primjereno odjeven. Odlikuje se visokorazvijenom ekološkom svijesću i društveno prihvatljivom ponašanjem u različitim prigodama. Nadalje, dobar učenik je takav da neće uništavati ili krivotvoriti pedagošku dokumentaciju, ali problem je što neće učiniti ništa po pitanju sprječavanja takvih radnji. Isto to će učiniti po pitanju tuđe imovine. U školi nije uvijek čist, uredan i pristojno odjeven (prekratka, preuska odjeća, tanke naramenice i slično). Društvena i ekološka svijest mu nije potpuno razvijena. Loš učenik je sklon krivotvorenju pedagoških dokumenata te uništavanju tuđe imovine. Nije uredan i čist, a većinu vremena nije odjeven primjereno. Ne brine o čistoći škole odbijajući pravilo o nošenju papuča. Svojim ponašanjem narušava školski ugled i može se primijetiti visoko nerazvijena društvena i ekološka svijest te ustrajanje na istom načinu ponašanja i nakon upozorenja (Kralj, 2014).

ISTRAŽIVAČKI DIO RADA

Usporedba sustava ocjenjivanja u Republici Hrvatskoj s državama Finskom i Engleskom

Budući da se u sustavu ocjenjivanja neke države razlikuju od Republike Hrvatske te posjeduju određene prednosti i nedostatke u odnosu na istu, u ovom ćemo se dijelu najprije dotaknuti svih važnih obilježja sustava ocjenjivanja svake od pojedinih država koje smo slobodnim odabirom smatrali vrijednima usporedbe s našim vlastitim. Zatim slijedi konkretna usporedba svih sustava ocjenjivanja koje smo naveli sa sustavom ocjenjivanja u Republici Hrvatskoj. Unutar toga, istaknut ćemo prednosti i nedostatke svakog od sustava. U zadnjem dijelu ćemo (shodno prethodnim sustavima ocjenjivanja koje smo naveli) iznijeti prijedloge za poboljšanje našeg sustava ocjenjivanja s prikladnim argumentima.

4. FINSKA

Prema Damjanoviću (2010), Finska je zemlja s najuspješnijim obrazovanjem na svijetu. No u tome bismo se mogli svi složiti. Naime, opće je poznata činjenica da je finski sustav obrazovanja jedan od najkvalitetnijih. To pokazuje i uspjeh u PISA-i (Damjanović, 2010). PISA je kratica za Programme for International Student Assessment, odnosno, to je program najvećeg međunarodnog, obrazovnog istraživanja koji se bavi ispitivanjem kompetencija i znanja učenika čija dob ne prelazi 15 godina (OECD, 2012). Treba naglasiti da PISA ne ocjenjuje količinu usvojenosti informacija, već sposobnost da ono što su učenici u teoriji naučili primijene na konkretne životne situacije. Takav se način učeničke pismenosti procjenjuje u području matematičke pismenosti, čitanja s razumijevanjem te prirodnim znanostima (Matijević, 2006). Prije nego se pobliže dotaknemo finskog obrazovnog sustava, evo nekoliko osnovnih podataka o samoj zemlji. Finska je država koja se nalazi na sjeveru Europe. Obilježavaju je planinski predjeli, brežuljci, jezera te razvedena obala koja se sastoji od mnoštva otočića i zaljeva koji su nastali djelovanjem ledenjaka. Prema količini šuma je najbogatija zemlja u Europi. One zauzimaju čak 3/4 cijele

površine. Prema podacima iz 2017. godine, broj stanovnika seže do 5 503 297. Prema tome, Finska se smatra najrjeđe naseljenom zemljom u Europi. Važno je napomenuti da u gospodarstvu prevladava industrijska proizvodnja te informacijski i telekomunikacijski sektor. Članica je Europske unije od 1995. godine, a predsjednik države je Sauli Niinistö (LZMK, 2020 a). Sada kada smo поблиže upoznali Finsku, razmotrit ćemo njezin sustav obrazovanja. Dakle, ono što je cilj ovog sustava jest kvaliteta, jednakost, efikasnost i internacionalizam. Pojam internacionalizma se zapravo odnosi na upućenost u tijek suvremenosti u svijetu na područjima kulture te ekonomske, društvene i nacionalne dobrobiti. Razvoj blagostanja i osnovnih društvenih područja garantira kvalitetna ekonomija. Važno je napomenuti da je također potrebno imati određenu političku stabilnost u državi koja bi djelatnike politike obvezala na poštivanje zakona za područje obrazovanja. To je neophodno da bi se obrazovni sustav razvijao na ispravan način, a odgovarajući je razvoj važan jer se obrazovanjem podržava kompetitivnost društva u Finskoj. Obavezna je djelatnost jasnog političkog izražavanja o temi obrazovanja te izlaganju stavova i njihovoj realizaciji. Trenutna je situacija takva da su finske vlasti odredile poseban razvojni program u politici koji je namijenjen djeci i mladima. Poseban je izazov takozvani "drop – out". To je jedan od mogućih rješenja za učenike koji imaju teškoće u školovanju. Događa se da je čak 300 učenika po školskoj godini u drop – out-u te se zato djecu za koje se posumnja na teškoće izdvaja u grupe. Formaciju grupa vrši ravnatelj škole. Ono što je jako pozitivno jest činjenica da kada učitelji prate odsutnost učenika i primijete da se nešto događa i nema ih duže vrijeme, nakon toga odlaze njihovim kućama provjeriti što se s njima događa. Ova posebna djelatnost sadrži jako veliki angažman cijele škole, kako nastavnika, tako i socijalnih radnika. Angažira se manje učenika u manje grupe te se godišnje izdvaja čak šest milijuna eura za ove aktivnosti. Zanimljivo je da učenici tada svoje školovanje završavaju upravo u ovom obliku rada, dakle u grupama u koje ih se smjestilo, no i dalje im je garantiran nastavak obrazovanja. Što se tiče spremnosti učitelja, oni su za ovakav način rada posebno obučeni tijekom svoga obrazovanja. Bitno je naglasiti da se u finskom obrazovnom sustavu uvijek može napredovati i nema podcjenjivanja učenika jer se smatra da svaki učenik može pokazati znanje za koje drugi nisu znali ili su smatrali da nije sposoban. Zato se on može nastaviti školovati u smjeru u kojem želi ako naravno ispuni kriterije. Veoma je pozitivna činjenica da su obrazovne institucije uvijek obavezne imati otvorena vrata za bilo koga tko ih posjeti. Ono što je ovdje

bitno jest želja da ne dolazi do elitizma u društvu i zbog toga sve škole trebaju imati svoju jedinstvenost. Budući da je to tako i stručne škole daju mogućnost prolaska na sveučilište, potonje sve više dobijaju na popularnosti s obzirom na opće gimnazije. Tako vidimo da je popravljena slika o srednjoškolskom strukovnom obrazovanju. Treba napomenuti da je finskom obrazovnom sustavu općenito postalo bitno kako se nešto uči, a više nije bitno što. Ovo nam može izgledati pomalo kao banaliziranje, no kada se promatra sa stručne strane, način na koji se uči će na kraju odrediti i sadržaj. Važno je postojanje stalnog razvoja, bilo na individualnom području, bilo u cijelom obrazovnom sustavu. To svakako proizlazi iz činjenice da se obrazovanje u Finskoj visoko vrijeduje, a učitelj je status uistinu veoma cijenjen. Općenito, karakteristika je društva umjerenost na rad i doživljavanje rada vrlo vrijednim (Damjanović, 2010). Finski se sustav obrazovanja temelji ponajprije na obaveznom školovanju u trajanju od 9 godina. U školu polaze sva djeca koja će tokom nove školske godine napuniti 7 godina (Matijević, 2006). Treba istaknuti da je njihov položaj u školi veoma važan i da se njih gleda kao korisnike usluga. Oni kao takav mogu svojim roditeljima prenijeti sve ono čime nisu zadovoljni, a roditelji tada mogu nazvati ravnatelja. Školska je inspekcija ni više ni manje nego 500 000 učenika (Damjanović, 2010). U Finskoj, primarno obrazovanje traje 6 godina, dakle 6 razreda. Ono se izvodi u posebnim zgradama koje isključivo služe za školovanje u prvih 6 godina. Nastavu primarnog obrazovanja drže učitelji primarnog obrazovanja. Nakon toga slijedi niže srednje obrazovanje. Ono traje 3 godine i dio je jedinstvenog devetogodišnjeg obaveznog školovanja. Po završetku tih 9 obaveznih godina, obrazovanje se nastavlja u višem srednjem obrazovanju koje također ima trajanje od 3 godine i održava se u strukovnim ili općim školama. Kako bismo uopće govorili o sustavu obrazovanja i ocjenjivanju, apsolutno je važno dotaknuti se Nacionalnog kurikuluma. Ono što on predstavlja jest temelj za evaluaciju, planiranje i implementiranje u školama. Važno je napomenuti da se u finskom sustavu podjela nastavnih sati kod određenih predmeta može promijeniti. Što se tiče uloge učitelja, prvih 6 razreda učenici imaju samo jednog učitelja i to učitelja razredne nastave. Oni dobivaju eventualnu pomoć drugih stručnih učitelja kod nastavnih predmeta kao što su glazbeni odgoj i tjelesni odgoj (u 4., 5. i 6. razredu). U zadnje tri godine obaveznog školovanja se učitelji izmjenjuju, to jest svaki predmet ima svog predmetnog učitelja. Zanimljivo je da školska godina počinje sredinom kolovoza. Ona traje 190 dana te završava sredinom lipnja. Kada govorimo o broju sati, od prvog pa sve do devetog razreda, isti se kreće u rasponu od

19 do 30 sati tjedno. Jedan sat traje 45 minuta, a odmor između svakog sata je obavezan te traje 10 ili 15 minuta. Važan dio nacionalnog kurikuluma je upravo evaluacija, koja je ovdje i ključna. Škola bi trebala uvijek biti dežurna u evaluaciji svih aktivnosti i postignuća učenika u školi. U skladu s nacionalnim kurikulumom, cilj je ocjenjivanja potaknuti učenikov razvoj. Također, evaluacija treba pridonijeti tome da učenik stvori jednu pozitivnu sliku o sebi i bude potaknut samostalno donositi odluke te planirati svoj rad. Učenici su često stavljeni u situaciju da provode analizu svojeg učenja, no također i učenje svojih prijatelja kako bi stekli evaluacijske kompetencije. Pozornost se ne posvećuje samo rezultatima, nego i procesu samog učenja. Tijekom evaluacije se uzimaju u obzir sve učenikove mogućnosti i sposobnosti. Važno je reći da su ocjene zapravo povratna informacija o napretku učenika. Evaluacija je također vrlo korisna za poboljšanje veze između škole i obitelji. To je upravo zato što se sve učenikove odluke i promjene u vezi škole odnose također i na obiteljski život. I tog se razloga cijela obitelj uključuje u praćenje aktivnosti i postignuća svoga djeteta. Treba naglasiti da evaluacija obuhvaća i praćenje te provjeravanje. Praćenje je vrlo važna komponenta zato što se sastoji od manjih vrjednovanja i učiteljevog bilježenja učeničkog rada. Tijekom nastavnog procesa učitelj prati na koji način učenik shvaća te prihvaća postupak ocjenjivanja. Na kraju svake vrste provjere dolaze rezultati koji se upisuju u podsjetnik. Važno je napomenuti da na konačnu ocjenu utječe više faktora. Ovdje izdvajamo aktivan rad na satu, odnos prema nastavnom predmetu i nastavniku, savjesnost i rezultati ispita. Ponašanje se ne ubraja u ovaj popis jer se ocjenjuje posebno i za njega postoji posebno mjesto u učeničkoj svjedodžbi. Ono što želimo ovdje istaknuti jest to da je do petog razreda osnovne škole ocjenjivanje opisno. Postupak uvođenja brojčanog ocjenjivanja se provodi postupno u petom i šestom razredu, no i dalje u kombinaciji s opisnim ocjenjivanjem. Opisno je ocjenjivanje moguće sve do sedmog razreda osnovne škole. Zanimljivo je da se opisnim ocjenama mogu ocjenjivati izborni predmeti, učenici koji ponavljaju razrede te učenici čiji materinski jezik nije finski. Također, opisna se ocjena koristi i kao dopuna brojčanoj. Skala za ocjenjivanje učenika zastupljena je ocjenama od 4 do 10. Dakle, aktivnosti učenika se ocjenjuju prema skali koja sadrži sedam stupnjeva. Treba istaknuti da je to zapravo skala na kojoj je zastupljeno 10 stupnjeva, no finski sustav podrazumijeva da ne postoji učenik koji je slab u toj mjeri da bi bio ocijenjen ocjenama 1, 2, ili 3. Dakle skala od sedam stupnjeva ističe da je ocjena 10 "izvrsno", ocjena 9 "vrlo dobro", ocjena 8 "dobro", 7 "zadovoljavajuće", 6 "manjkavo", 5 "jedva

dovoljno" te ocjena 4 "nedovoljno. U finskom nacionalnom kurikulumu, ocjenjivanje se dijeli na ocjenjivanje tijekom nastave te zaključno ocjenjivanje (Matijević, 2006; prema EDUFI, 2004). I jedna i druga vrsta ocjenjivanja posjeduje svoju dokimološku, ali i pedagošku ulogu. Ocjenjivanje tijekom nastave služi vodstvu i poticanju učenikovog procesa učenja te je pokazatelj količine ispunjenih ciljeva koju je učenik uspio ostvariti. Ti su ciljevi namijenjeni učenikovom razvoju i učenju. Proces ocjenjivanja pomaže učeniku u oblikovanju realne slike vlastitog učenja te podržava razvoj njegove osobnosti. Ono što je vrlo važno kod ocjenjivanja za vrijeme nastave jest činjenica da se ono treba temeljiti na dokazima i biti vjerodostojno. Dakle, ocjene koje učenik dobije tijekom nastave moraju biti slika njegovog napredovanja i učenja te biti utemeljene na pedagoškim i dokimološkim načelima. Ključna je ta sustavna povratna informacija koju učitelj dobije od učenika za vrijeme nastave. Ona je zapravo dio cijele slike kontinuiranog rada učenika koju stvara sam proces ocjenjivanja za vrijeme nastave. Pomoću ocjenjivanja učitelj usmjerava učenike na razvijanje sposobnosti osvještavanja svojih razmišljanja te im pomaže razumijevanju nastavne građe koju moraju naučiti. Što se tiče zaključnog ocjenjivanja, ono definira u kojoj je mjeri učenik, na kraju svog obrazovanja, dobro ostvario ciljeve koje propisuje nastavni plan osnovnog obrazovanja za predmete. Uspjeh je učenika u završnim fazama obrazovanja (dakle 8. i 9. razred) temelj zaključne ocjene svakog od osnovnih predmeta. Važno je napomenuti da svi osnovni predmeti posjeduju kriterije za dodjeljivanje zaključne ocjene u osnovnom obrazovanju. Pomoću istih se ocjenjuje uspjeh učenika i to na temelju dokaza. Ono što je zanimljivo jest činjenica da ti kriteriji, koji su propisani za standardnu i zadovoljavajuću učeničku zaključnu ocjenu, zapravo određuju stupanj znanja i sposobnosti koji je potreban za ocjenu 8. Učenik će dobiti određenu ocjenu ukoliko naravno zadovolji kriterije za određeni predmet. Kada se radi o općem uspjehu te učenik ne uspije zadovoljiti neke od kriterija, tada se to može nadoknaditi tako da učenik nadmaši neke druge kriterije (Matijević, 2006). Kao i u hrvatskom obrazovnom sustavu, postoje određeni predmeti čije sadržaje učenici trebaju usvojiti. Ovdje ćemo istaknuti osnovne. Matematika, znanost i jezici su predmeti čije je znanje ključno imati u finskim školama. Budući da je u primarnom obrazovanju finskog obrazovnog sustava ocjenjivanje opisno, ne postoje stroga mjerila po kojima se mjeri znanje, već ona ovise o učitelju. Stoga ćemo ovdje navesti bitne sastavnice svakog od spomenutih predmeta i što se od učenika očekuje kako bi se njihovo znanje moglo vrjednovati. Matematika je osnovni

obrazovni predmet s 5 predmetnih područja. Prema finskom nacionalnom kurikulumu, svrha učenja ovog predmeta je ponuditi učenicima mogućnost razvijanja matematičkog promišljanja, ali i učenje matematičkih kocepata i metoda za rješavanje problema. Predmetna područja koje obuhvaća su brojevi i računanje, algebra, geometrija, mjerenje te obrada podataka, statistika i vjerojatnost. U sklopu brojeva i računanja, učenici trebaju usvojiti brojeve i njihove simbole, svojstva brojeva i njihovu usporedbu te metode računanja. Isto tako, vrjednuje se njihovo poznavanje sustava decimalnih brojeva, množenja i dijeljenja, snalaženje s razlomcima te prirodnim brojevima. Zatim, područje algebre obuhvaća jednostavnije računске operacije, prepoznavanje određenih uzoraka računanja i međusobne veze. Također obuhvaća i pisanje razlomaka te proučavanje njihovih odnosa i na kraju uporabu dedukcije kao bi se riješile jednostavnije matematičke jednadžbe. Nadalje, geometrija kao predmetno područje ima za cilj ima usvajanje i opisivanje prostornih odnosa, promatranje, imenovanje i opisivanje geometrijskih oblika u prostoru. Osim toga, bavi se simetrijom, podudaranjem i određivanjem kutova, klasifikacijom oblika te svojstvima dvodimenzionalnih i trodimenzionalnih oblika. Što se tiče mjerenja, u ovom se području vrjednuju usvojene vještine određivanja dužine, mase i volumena te vremena i cijene uz pomoć pomagala za mjerenje. Učenici bi isto tako trebali usvojiti sposobnost uspoređivanja različitih mjernih jedinica te analiziranja rezultata mjerenja. I posljednje područje u matematici koje se vrjednuje je obrada podataka, statistika i vjerojatnost. Ono se odnosi na usvajanje znanja o traženju, prikupljanju i pohrani podataka, čitanju jednostavnijih tablica i dijagrama te vještinu prezentacije dobivenih podataka pomoću grafikona. Isto tako upoznaje učenike s koordinatnim sustavom i susreće ih s klasičnom i statističkom vjerojatnosti (TIMSS, 2015 a). Sljedeći predmet čiji ćemo sadržaj sagledati jest znanost. On se još naziva i studija zaštite okoliša i prirode. Predaje se kao integrirani predmet koji obuhvaća područja kemije, biologije, fizike, geografije i zdravstvenog odgoja. Nastava se fokusira na održivi razvoj, a cilj je učenike upoznati s prirodom, čovjekovim okolišom, drugim ljudima te sa zdravljem i bolestima. Istraživački pristup se posebno ističe kao način nastave. Ideja je usmjeravanje na probleme u kojima se polazi od postojećeg znanja učenika. Od petog do devetog razreda znanost se predaje kroz zasebne predmete, a to su biologija, zemljopis, fizika, kemija i zdravlje. Od predmetnih područja su najprije zastupljeni organizmi i životna sredina, a svrha je usvajanje osnovnih značajki živih i neživih stvari. Zatim se vrjednuju znanja iz predmetnog područja neposrednog

okruženja, matične regije i globusa. Ondje se vrjednuje učeničko znanje o čovjekovim životnim okruženjima. Osim toga, učenici upoznaju i fenomene povezane sa svjetlošću i zvukom, a o njima najviše uče u području prirodnih fenomena. Ostala znanja stječu iz područja tvari oko nas, pojedinca i zdravlja (učenja o ljudskom tijelu i fazama rasta i razvoja) te sigurnosti (TIMSS, 2015 b). Posljednji ključni predmet koji ćemo predstaviti su jezici. Naime, Finska ima dva službena jezika, a to su finski i švedski. Zapravo se u svakoj školi obavezno uče dva jezika – jedan mora biti strani (to obično bude engleski), a drugi materinji (finski ili švedski). Isto tako, treba naglasiti da većina škola nudi još jezika koji se mogu učiti kao izborni, te nisu ograničeni na samo jedan ili dva dodatna jezična predmeta (Mustaparta, 2008). U obaveznom obrazovanju se učenje materinjeg jezika provodi pod naslovom predmeta Materinji jezik i književnost. Glavni je cilj ovog predmeta pomoći učenicima da postanu odgovorni komunikatori i aktivni čitatelji. U početnim godinama učenja, točnije prve dvije godine, sve se teme odnose na svakodnevni život učenika budući da im je to vrlo blisko. Ono što je ključno kod vrjednovanja učenika u ovom predmetu jesu znanja tehnike pisanja i čitanja, medijska i digitalna pismenost, razumijevanje teksta i promatranje sebe kao pisca i čitatelja. Također je važno usvojiti vještinu korištenja pisanog jezika i postupno usvajati njegove konvencije. U kasnijim godinama primarnog obrazovanja, u fokus dolaze različite vještine. To su primjerice vještine stjecanja informacija, različitih načina čitanja kroz primjenjivanje drugačijih tehnika razumijevanja teksta. Kasnije se usavršavaju vještine analize teksta i sposobnosti kritičkog gledanja i objašnjavanja njegovog sadržaja (Leino i Sulkunen, 2016). U zaključno ocjenjivanje se (osim klasičnih predmeta) ubraja i ocjenjivanje radnih vještina. Ono što je u finskom obrazovnom sustavu izvrsno jest upravo učiteljevo ocjenjivanje učeničkog rada. U sklopu toga, učitelj gleda na sve ocjene koje je učenik dobio za vrijeme nastavnog procesa, dakle uzimaju se u obzir i ocjene učeničkih zadataka. Kod ocjenjivanja radnih vještina se zapravo radi o tome da učenik biva ocjenjivan na području svoje sposobnosti za učenje. Osnova za ocjenjivanje su ciljevi koji su postavljeni kod različitih predmeta. Na temelju te osnove se ocjenjuje način na koji učenik planira i regulira svoj vlastiti rad i te planove primjenjuje i ocjenjuje. Postoje kriteriji po kojima se ocjena rada formira. Za ocjenu „10 (Odlično)“, učenikov rad je ponajprije temeljen na interesu prema učenju. Pristup prema procesu rada je uvijek s oduševljenjem i pozitivnim emocijama. Učenik sudjeluje u radu na aktivan način i samoinicijativno te uvijek piše svoje zadaće. Njegovo je djelovanje

konstruktivno, a kada radi s nekim u paru ili u grupi, uvijek pruža pomoć ostalima te ih potiče na rad. Kada je učenik ocijenjen ocjenom „9 (Pohvalno)“, to znači da je ispunio gotovo sve jednako kao i učenik koji je ocijenjen s maksimalnom ocjenom, no učitelj je procijenio da ipak postoje nijanse koje prave razliku između rada tih dvaju učenika te im je iznio argumente za to. Za ocjenu „8 (Dobro)“, učenik također treba imati pozitivan pogled na učenje i aktivan je u radu, no takav učenik školske zadaće ne piše uvijek, ali ih uglavnom redovito piše. Što se tiče rada u paru ili u skupini, napredovat će u svome radu. Nakon ocjene „8 (Dobro)“, slijedi ocjena „7 (Zadovoljavajuće)“. Učenik koji je ocijenjen takvom ocjenom, uglavnom napiše svoje zadaće i ponajčešće pozitivno gleda na rad. Također napreduje u grupnom radu ili u paru. U slučaju da se učeniku dodijeli ocjena „6 (Podnošljivo)“, to znači da je njemu bila potrebna pomoć ostalih učenika u procesu učenja. Također, ono što ga uvelike razlikuje od učenika koji je dobio ocjenu 7 za svoj rad, jest činjenica da je njegova učestalost pisanja zadaće samo povremena te je u grupnom radu (ili radu u paru) potreban vodstva. Sljedeća ocjena je „5 (Dovoljno)“. Kada je učenikov rad ocijenjen tom ocjenom, to znači da učenik uopće nema pozitivan pogled na učenje nego upravo suprotno. Na proces učenja i rada gleda vrlo negativno i te su mu aktivnosti odbojne. Upravo zato i svoje zadaće piše vrlo rijetko, a uglavnom ih ne piše. Isto tako, stalno je potreban učiteljevog opominjanja na rad. Posljednja i najmanja ocjena koja se dodjeljuje učeniku za radne vještine jest „4 (Slabo)“. U ovom slučaju učenik je kontinuirano izostajao s nastave, gotovo nikad nije ništa radio na nastavi niti je pisao zadaće. Treba istaknuti da se u finskom obrazovnom sustavu ne ocjenjuje samo učenički rad, nego također i učenikovo ponašanje. Dodjeljivanje ocjena ponašanju je način na koji se procjenjuje učenikov odnos prema okolini, odnosno prema osobama koje ga okružuju i okolišu u kojemu se nalazi. Ovdje se također ocjenjuje i pridržavanje pravila školskog reda. Treba naglasiti da ponašanje ocjenjuje svaki učitelj koji predaje dotičnom učeniku. Do četvrtog se razreda vladanje ocjenjuje opisnim ocjenama, a u petom i šestom razredu se u svjedodžbe upisuju brojčane ocjene. Budući da se u kasnijem školovanju javljaju brojčane ocjene, potrebno je imati kriterije po kojima će se takve ocjene dodjeljivati. Da bi učenik iz svoga ponašanja dobio ocjenu „Izvršno (10)“, nužno bi trebao biti aktivan te imati razvijen osjećaj za zajedništvo. Također bi trebao biti u stanju ocijeniti tuđi, ali i svoj rad. Izuzetno je važno da se takav učenik drži svih školskih propisa. Takav je učenik obično samoinicijativan, spreman pomoći te ima veoma pozitivan pogled na proces

učenja. Učenik koji je u svome ponašanju ocijenjen ocjenom „Pohvalno (9)“ također ima pozitivan pogled na rad. Što se tiče školskih pravila, on ih također poznaje, no ne pridržava se baš svih školskih pravila. Uglavnom ima primjereno ponašanje, a također se brine i o okolišu. Ipak, nije vrlo obziran prema istome u odnosu na prethodnog učenika. Za učenika koji je ocijenjen ocjenom „Dobro (8)“, možemo reći da je njegov stav prema učenju također pozitivan te da je osnovne ciljeve odgoja prihvatio dobro. Takav je učenik često spreman pomoći i obziran je prema drugima iz svoje okoline. Za ocjenu 8 kažemo da je zadovoljavajuća i optimalna jer predstavlja jedno prosječno i zdravo ponašanje učenika u školi. Kako bi učenici dobili upravo ovu ocjenu (ali i višu), moraju zadovoljiti određena pravila. Najprije bi trebali paziti na druge te ih prihvaćati. Zatim bi trebali voditi računa o okolišu, pridržavati se razrednih i školskih pravila te biti kritični i samokritični. Njihov bi stav prema učenju trebao biti pozitivan. Dobije li učenik ocjenu „Zadovoljavajuće (7)“, tada je ciljeve odgoja prihvatio samo djelomično i često je potreban vodstva kako bi izvršio dnevni zadatak. Stav prema učenju nije zavistan te bi ujedno s ponašanjem mogao biti i bolji. Sklon je povremenom kršenju školskih pravila te se zbog toga roditelji moraju pojaviti na razgovoru u školi. Ocjena „Manjkavo (6)“ se dodjeljuje učenicima koji nisu prihvatili čak ni osnovne odgojne ciljeve te se javljaju učestale situacije u kojima ih je potrebno opominjati. Njihovi stavovi prema učenju su općenito loši i ponašaju se agresivno i razuzdano. Ukoliko je učenik nemaran i ravnodušan te ima negativan stav prema drugima i zajedničkom radu s njima te kontinuirano krši školski red i ne poštuje školsku zajednicu tada mu se dodjeljuje ocjena „Jedva dovoljno (5)“. Za ocjenu „Nedovoljno, loše, slabo (4)“ učenik je u potpunosti neprikladan za djelovanje u školskoj ustanovi. Posjeduje potpuno neispravan i iskrivljen odnos prema školi te je vrlo nepristojan. Ocjena o ponašanju se izdaje po završetku razreda. Ono o čemu je još vrlo važno progovoriti jest problematika ocjenjivanja učenika s posebnim potrebama. Naime, i finski je obrazovni sustav vrlo jasan što se tiče tog područja. Učenici koji uče s poteškoćama te se za njih nije vodila evidencija za provođenje obrazovanja u sistemu učenika s posebnim potrebama, dakle nisu bili upisani u školu kao takvi niti su bili premješteni u takav sistem obrazovanja, za njih se uzimaju u obzir posebna mjerila što se tiče ocjenjivanja. Za njih se koriste posebne metode koje su u službi pomaganja i poticanja što boljeg učeničkog uspjeha. Također, za učenike koji jesu bili upisani ili premješteni iz posebnog sustava obrazovanja, osnove za ocjenjivanje su točno definirane. One se definiraju u individualnom obrazovnom

planu (IOP) koji se uvijek treba posebno izraditi za takve učenike, a taj plan nazivamo još i prilagođeni program. U slučaju da je donesena odluka o učenikovom obrazovanju prema takvom programu, tada će se njegov uspjeh ocijeniti prema osnovama ciljeva koji su izrađeni posebno za tog učenika. Njegov uspjeh tada nije ocjenjivan s obzirom na to kako dobar uspjeh izgleda u nacionalnom kurikulumu. Treba napomenuti da se u tom slučaju može koristiti opisni način ocjenjivanja i to za svaki predmet i u svakom razredu jer je to usklađeno s individualnim nastavnim planom. Postoje razna područja u kojima podučavanje može biti organizirano, a podučavanje ovih učenika uglavnom može biti usmjereno na područje aktivnosti (što je vrlo važno za njihov razvoj). U tom se slučaju ocjenjivanje temelji na individualnim ciljevima koji su prikazani u individualnom obrazovnom planu. Svakako je napredak u aktivnostima ključan te se zato i ocjenjivanje usmjerava na to. Također, postoje određena područja aktivnosti koja se vrjednuju. Osim svakodnevnog funkcioniranja i kognitivne sposobnosti, ocjena se dodjeljuje i društvenim osobinama, motoričkoj koordinaciji te jeziku i komunikaciji. Temelj ocjenjivanja mora biti učenikov proces učenja i razvoj te ciljevi koji su postavljeni na početku. Treba napomenuti da je obavezno postojanje tolerancije u ocjenjivanju znanja upravo zbog učenikove teškoće koja uzrokuje prepreke i usporava proces usvajanja znanja. Ako učenik prelazi u viši razred, znači da je ispunio sve školske obaveze u određenoj školskoj godini i ta se odluka provodi prema Uredbi o osnovnom obrazovanju. Podacima o učeničkim radovima i aktivnostima (koje su ocjenjivane na bilo koji način) se roditelje i učenike svakodnevno obavještava. Pri prelasku u viši razred, učenik će dobiti godišnju svjedodžbu ako je zadovoljio sve uvjete koje je nastavni plan predvidio u pojedinim predmetima. Treba napomenuti da se osim godišnjeg izvještaja, također izdaje i polugodišnji. Ukoliko učenik ne zadovolji više predmeta ili samo jedan, tada mora ostati u istom razredu. Ponavljanje razreda se odvija sa svim nastavnim predmetima bez obzira na to postoje li pozitivne ocjene iz pojedinih predmeta od prošle godine. Ipak, situacija pada razreda se u finskom sustavu događa vrlo rijetko. Štoviše, učenici obično mogu prijeći u viši razred bez obzira na ocjene ukoliko direktor na nastavnom vijeću prosudi da je učenik sposoban nositi se sa svim izazovima koji dolaze u narednoj školskoj godini (Matijević, 2006).

5. ENGLESKA

Prema podacima Školskog portala iz 2016. godine, sustav obrazovanja u Ujedinjenom kraljevstvu (a to se posebno odnosi na škotski, engleski i sjevernoirski sustav) je jedan najboljih, točnije među 20 najboljih u svijetu (Anonymus, 2017). Isto tako, postoje neke očite razlike u vrjednovanju i to je ono što nas je posebno privuklo kod Engleske. Ono što je važno istaknuti prije nego što se dotaknemo sustava obrazovanja i vrjednovanja jesu neki osnovni podaci o samoj državi. Engleska je zemlja koja se nalazi na sjeverozapadnom dijelu Europe. Dio je otočne države koja se zove Ujedinjenog Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske. Toj državi (osim naravno Sjeverne Irske i Engleske) pripadaju još i Wales te Škotska. Reljef je specifičan jer obuhvaća gorja na sjeveru, a na jugu se nalaze nizine i brežuljci. Engleska je također bogata rijekama i jezerima. Što se tiče klime, veliki utjecaj ima Atlanski ocean te Golfska struja pa kažemo da je klima umjerena oceanska i vlažna. Broj je stanovnika prema podacima iz 2017. godine dosegao čak 55 619 430. Iako zemlja na otoku, Engleska ima jaku prometnu povezanost. Posjeduje cestovnu, lučku, zračnu, ali i željezničku prometnu vezu. Zanimljivo je da se upravo u ovoj zemlji nalazi najstarija željeznica na svijetu (LZMK, 2020 b). Glavni je grad Engleske London, a cijela je država (koje je Engleska dio) Ujedinjenog kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske politički uređena kao ustavna monarhija koja je nasljedna te posjeduje parlamentaran sustav vlasti (LZMK, 2020 c). Nadalje, kao što smo razmatrali kod Finske, tako ćemo promotriti i sustav obrazovanja i vrjednovanja učenika. Engleskom je obrazovnom sustavu glavni cilj omogućavanje obrazovanja koje je prikladno dobi, sposobnostima i mogućnostima učenika, ali i prilagođavanje programa djeci s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama. Svim se učenicima nastoji pružiti obavezno obrazovanje koje je uravnoteženo te se široko temelji na kurikulumu koji promiče kulturni, moralni, duhovni, fizički i mentalni razvoj učenika. Isto tako, potonji nastoji odgajati učenike za razvijanje osjećaja za odgovornost, za usmjeravanje pažnje na prilike za napredovanje koje im se nude u životu i stjecanje različitih iskustava koja su na dobrobit njihovoj izgradnji (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). Na primarnoj razini, obavezni kurikulum sadrži Nacionalni kurikulum i vjersko obrazovanje. Što se tiče Nacionalnog kurikuluma, bitno je naglasiti da je glavni cilj primarnog obrazovanja napredak učenika u znanju engleskog jezika, matematike i znanosti. Svoje školovanje učenici započinju u dobi od 5 godina i

smatraju se spremnima za početak školovanja u obaveznom obrazovanju. Ipak, u Engleskoj je praksa da se djeca u škole upisuju čak i malo ranije, odnosno između četvrte i pete godine. Obavezno obrazovanje u Engleskoj traje 11 godina, s tim da primarno traje 6 godina, a sekundarno 5. Dakle učenici se školuju u primarnom obrazovanju od svoje pete pa sve do desete godine života, a nakon toga prelaze u sekundarno obrazovanje u kojemu se obavezno školuju još 5 godina, odnosno od jedanaeste do šesnaeste godine života. Nakon završetka cjelokupnog obaveznog obrazovanja, učenici u dobi od 16 godina nastavljaju školovanje u istoj školi (koja nudi nastavak obrazovanja u neobaveznoj kategoriji) ili se prijavljuju u neku drugu obrazovnu instituciju. Zatim slijedi dio sekundarnog obrazovanja koji nije obavezan i naziva se „više sekundarno obrazovanje“, odnosno prema našem rječniku – srednjoškolsko obrazovanje. Njega pohađaju učenici u dobi od šesnaeste do osamnaeste godine života. U tom razdoblju školovanja učenike poučavaju predmetni profesori. Po završetku neobaveznog dijela obrazovanja, učenici se prijavljuju ili za posao ili za nastavak obrazovanja na fakultetu. Školska počinje 1. rujna i traje 38 tjedana, odnosno 190 dana te je podijeljena na tri dijela. To su jesenski, proljetni i ljetni. Što se tiče praznika, ljetni praznici (koji su ujedno i najduži) traju 6 tjedana. Dio se odvija u srpnju, a dio u kolovozu. Za vrijeme Božića, praznici traju tri tjedna, ali također i u vrijeme Uskrsa. Tu su još i 2 perioda kratkih praznika. Jedan se period odvija u listopadu, a drugi u veljači. Škole su uglavnom otvorene od 9 sati ujutro do 15 i 30 ili 16 sati. Predviđen je 1 sat za ručak te jedna pauza od 15 minuta ujutro i/ili jedna pauza od 15 minuta popodne. Nastava se obično održava 5 dana u tjednu, odnosno, od ponedjeljka do petka. Ipak, predviđene su i izborne iznastavne sportske aktivnosti koje se obično održavaju subotom. Specifičnost engleskog obrazovnog sustava je podjela obaveznog obrazovanja na 4 perioda u kojima učenici stječu određenu razinu znanja s prikladnim načinima praćenja i vrjednovanja (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). U prvi period školovanja su uključeni svi učenici u dobi od pete do sedme godine života. Tijekom trajanja ovog perioda učenici kroz osnovne predmete kao što su matematika, engleski jezik, povijest, tjelesna kultura, geografija i glazbeni uče ono što im je temeljno potrebno da bi mogli dalje graditi svoje znanje i prijeći u drugu fazu. Zanimljivo je da je u prvoj godini školovanja tijekom trajanja ove faze učenicima u kurikulumu propisan ispit, odnosno procjenjivanje njihove sposobnosti ispravnog artikuliranja i razumijevanja glasova. Izvorno se za ovaj ispit koristi naziv "Phonic screening". On se sastoji u tome da

učenik naglas čita listu od 40 riječi pred svojim učiteljem. Po završetku svake faze (tako i ove), provjerava se napredak učenika u razvoju znanja engleskog jezika, matematike i znanstvenih predmeta koji se očituju u određenoj fazi. U ovom slučaju se provjerava znanje povijesti i geografije. Drugom je periodu obaveznog školovanja glavni cilj pružiti učenicima više znanja iz predmeta za koje se smatra da su sama srž i bit svega što će se dalje učiti. Kroz ovu fazu obrazovanja polaze svi učenici u dobi između sedme i jedanaeste godine života. Po završetku faze se provjeravaju sposobnosti čitanja, slovanja, pravopisa te korištenja interpunkcijskih znakova u engleskom jeziku. Također se provjeravaju znanja iz matematike i znanstvenih predmeta. Treba napomenuti da se znanja iz matematike i engleskog te znanstvenih predmeta ne provjeravaju jednako. Putem nacionalnih ispita se procjenjuju znanja iz matematike i engleskog, a provjere iz znanstvenih predmeta vrše učitelji prema svojim mjerilima za svakog učenika posebno. Zatim slijedi treći period obaveznog obrazovanja. Ovaj se period smatra važnim jer će se učenici nakon svega nekoliko godina kvalificirati za sekundarno obrazovanje. U ovoj su fazi obaveznog obrazovanja svi učenici u dobi od jedanaeste do četrnaeste godine života. Kao i u prethodnoj fazi, učenicima su predviđeni određeni novi predmeti koji će pomoći učenicima u proširivanju njihovog znanja i prelasku u sljedeći period obaveznog školovanja (Besart, 2013). Tu se svakako radi o matematici, engleskom jeziku te znanosti, no polaže se i tjelesna kultura, geografija, povijest i glazbeni. Također, noviji predmeti su umjetnost i dizajn, računarstvo, moderni strani jezici te dizajn i tehnologija. Na kraju ove faze učenici se mogu početi pripremati za nacionalne ispite koji im donose GCSE (General Certificate of Secondary Education) ili uvjerenje koje svjedoči o njihovoj spremnosti za prelazak u sekundarni oblik obrazovanja. Zatim slijedi četvrta, a ujedno i posljednja faza obaveznog obrazovanja. Kroz tu fazu prolaze svi učenici u dobi od četrnaeste do šesnaeste godine života. Upravo u ovoj fazi učenici najčešće polažu ispite za GCSE. Treba naglasiti da u obaveznom nacionalnom kurikulumu stoji da se tijekom ove faze obrazovanja polažu dvije skupine predmeta. Prva se skupina naziva "Jezgra" i njoj pripadaju matematika, engleski jezik i znanost, a druga se skupina naziva "Temelj" i njoj pripada računarstvo, tjelesna kultura i građanstvo. Ono što je dodatno uključeno, jesu predmeti koje bi škola trebala ponuditi u ovoj fazi obrazovanja, a to su umjetnost, društvo i ljudska kultura, dizajn i tehnologija te moderni strani jezici (Besart, 2013). Važno je reći da obavezno obrazovanje prestaje po završetku četvrte faze, dakle

kada učenici pune 16 godina. Ono što je zanimljivo kod obrazovanja u Engleskoj jest mogućnost školovanja kod kuće. Naime, roditelji imaju slobodu školovati svoju djecu kod kuće i prema zakonu nisu dužni tražiti bilo kakvo službeno odobrenje za to niti prijavljivati svoju odluku (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). Što se tiče evaluacije učenika u Engleskoj, ona je propisana zakonom i uglavnom se odnosi na učenike koji su po svojoj dobi još prikladni za obavezno obrazovanje. Cilj evaluacije je pomoći učiteljima i učenicima na nekoliko načina. Najprije je tu prisutno stalno praćenje učenika i formativni način evaluacije koji otvara učiteljima puteve i načine na koje će voditi daljnje učenikovo učenje. Tu učitelji daju i jasne i razumljive ciljeve učenicima te povratne informacije koje su od iznimne važnosti za njihov uspjeh. Ono što je bitno jest da te informacije pomažu učiteljima jer oni odlučuju o potrebi daljnjih procjena učenika (koji su možda pokazali slabije rezultate) kako bi im se pomoglo u kasnijem obrazovnom napredovanju. Ovakav je način evaluacije poznat i kao "evaluacija za učenje". U Engleskoj se također provodi i sumativna evaluacija, dakle procjenjivanje trenutnog znanja i postignuća učenika. U ovakvom se načinu procjenjuje i ono što učenici razumiju i znaju činiti pa se to još naziva i "evaluacija učenja". Općenito, treba istaknuti da su u svakoj evaluaciji važni određeni elementi. Oni omogućuju usporedbu postignuća učenika, koja se dakako uvijek razlikuju, i omogućuju stvaranje pokazatelja potrebe daljnjeg truda i traženja promjena u kurikulumu. Postoje i takozvani "informativni elementi" koji su u službi izvještaja. Pomoću njih učitelji izvještavaju roditelje učenika o njihovim postignućima, ali se i postignuća škole iznose vladajućim tijelima škole, lokalnim vlastima i široj zajednici. Budući da sve škole imaju svoje upravno tijelo, upravo ta upravna tijela imaju zadatak voditi obrazovna izvješća o svim upisanim učenicima te pismeno dostavljati kopije tih izvješća učenicima ili njihovim roditeljima. Ta se izvješća uglavnom šalju na kraju školske godine, obično u lipnju. Ponekad se to može činiti i češće, primjerice po polugodištu, no minimalnu je količinu informacija obavezno poslati jednom u školskoj godini, odnosno po njezinom završetku u mjesecu lipnju. Ono što je još važno spomenuti jest takozvani „kurikularni zapis“ ili bilježenje učeničkih sposobnosti, postignuća i napredaka. Neki se detalji, kao što su primjerice učenikova obiteljska pozadina ili redovitost prisutstva u školi, u zapis upisuju samo po želji. Kada se kurikularni zapis i dodatni materijali prikupe u jedan veći zapis, ta se mapa naziva „obrazovni zapis“. On je posebno bitan ukoliko se učenik prebacuje u drugu školu. Naime, svaka škola koja prima novog učenika zahtijeva prosljeđivanje učenikovog

obrazovnog zapisa na uvid. Nadalje, praćenje kao način vrjednovanja učenika uključuje učiteljev angažman i njegov način ocjenjivanja, ali i testove koji se polažu na nacionalnoj razini. Testovi su osmišljeni kako bi na neki način nadopunili učiteljevo vrjedovanje te vrjedovanja i ispitivanja koja interno provodi škola. Oni omogućuju mjerenje napretka učenika prema nacionalnim standardima. Što se tiče načina vrjedovanja kojima se služe učitelji, ona se temelje na praćenju praktičnih i verbalnih radova u razredu te pisanih radova koji su završeni tijekom trajanja određene faze obrazovanja. Ovdje ćemo navesti kako se vrjedovanje konkretnije provodi u u kojoj obrazovnoj fazi, odnosno periodu. Po završetku prve faze obaveznog obrazovanja, učenici polažu obavezne praktične zadatke koji se temelje na radu u razredu te pisane ispite iz engleskog jezika i matematike. Ispite ocjenjuju učitelji, ali ne njihovi, nego oni koji su za to postavljeni od strane vanjske agencije, dakle izvan škole. Ispiti se odnose na čitanje, pisanje, slovanje i matematiku te se mogu polagati bilo kada u periodu od početka mjeseca siječnja tekuće školske godine. Isto tako, na kraju druge faze obaveznog obrazovanja, učenici također polažu obavezne ispite iz engleskog jezika i matematike, no i znanosti. Ispiti se ocjenjuju prema ciljevima koji trebaju biti ostvareni u tim predmetima te se polažu u mjesecu svibnju tijekom bilo kojeg tjedna koji se tada dodijeli kao prikladan. Obično se zahtijeva da svi učenici u ovoj drugoj fazi obrazovanja u svim školama polažu ispite u isto vrijeme. Ispiti koji se polažu na kraju treće faze obrazovanja od lipnja 2008. godine više nisu obavezni. Ipak su dostupni kao opcija ukoliko ih učenik želi polagati. Međutim, od škola se zahtijeva da osmisle i potvrde svoj vlastiti način ocjenjivanja tih testova budući da se vanjski oblik vrjednovanja više ne provodi. Ocjenjivanje se u ovoj fazi obrazovanja temelji na usmenom, pismenom i praktičnom radu u razredu, domaćim zadaćama i školskim ispitima. Bitno je naglasiti polaganje ispita postavljenih od strane Nacionalnog kurikulumu iz osnovnih predmeta, odnosno matematike, engleskog jezika i znanosti. Detaljnije, ispit iz engleskog jezika uključuje 3 manja ispita. Jedan je pismeni ispit koji se sastoji od dva zadatka, jednog kraćeg i jednog duljeg. Zatim slijedi ispit iz čitanja, a nakon toga ispit o Shakespearu. Ispit iz matematike uključuje tri manja ispita, jedan s kalkulatorom, jedan bez njega te jedan iz područja aritmetike. Ispit iz znanosti uključuje dva ispita od kojih svaki traje sat vremena. Ono što treba naglasiti jest da je vrjedovanje učenika iz osnovnih predmeta tijekom treće faze obrazovanja obavezno i škole su dužne priložiti konačne rezultate Agenciji za razvoj kvalifikacija i kurikulumu (Qualifications and Curriculum Development Agency ili QCDA). Vrjedovanje učenika

u četvrtoj fazi obrazovanja se uglavnom provodi prema General Certificate of Secondary Education (GCSE) ili Općem uvjerenju o srednjem obrazovanju. Ovo je ispitivanje koje se obično vrši na kraju četvrte faze obaveznog obrazovanja. Sastoji se od niza ispita koji se provode iz pojedinih predmeta. Što se tiče broja predmeta, ne postoji minimalni ili maksimalni broj predmeta koji učenik može polagati. Ocjena se temelji dijelom na radu na nastavi, a dijelom na ispitu. Na kraju se izdaje potvrda s popisom ocjena koje je učenik postigao na svakom predmetu. Možemo primijetiti da je obrazovni sustav u Engleskoj jedinstven, a takvo je i ocjenjivanje učenika. Budući da je engleski sustav obrazovanja i ocjenjivanja veoma učinkovit, na posebno je dobrom glasu visoko obrazovanje. Upravo su zato mnoge druge strane zemlje prigrlile upravo njihov način obrazovanja i ocjenjivanja. Neke cjelovito, a neke s manjim izmjenama. Kao što smo već spomenuli, obavezno obrazovanje u Engleskoj je podijeljeno u 4 faze. Na kraju svake faze učenici polažu različite ispite i njihova postignuća se vrjednuju prema mjerilima nacionalnog kurikuluma. Treba napomenuti da se osim rezultata ispita u obzir uzimaju i učenički projekti i njihovo sudjelovanje pa se na taj način cjelokupno vrjednuje njihov rad. Za učenike u dobi od 7, 11 i 14 godina je polaganje periodičnih ispita obavezno. Način ocjenjivanja u Engleskoj je poseban. Postoje dva sustava. Jedan je stari sustav koji je u Engleskoj vrijedio sve do 2018. godine i koji još danas vrijedi u Walesu i Sjevernoj Irskoj. To je skala izražena u slovima od A do G. Drugi je sustav novi, a on se od 2018. godine koristi u Engleskoj. Sastoji se u skali koja je izražena u brojevima od 1 do 9 (Gent, 2018). Ono što je ovdje važno shvatiti jest značenje novog sustava ocjenjivanja. Nova brojana skala ocjenjivanja se ne može potpuno usporediti sa starom, ali se može ugrubo prevesti. Treba naglasiti da su ocjene 9, 8 i 7 najveće, a ocjena 7 se smatra komplementarnom staroj ocjeni A. Ipak, u novoj skali ocjenjivanja, ocjena A stoji negdje između brojeva 8 i 9. Sljedeća i niža ocjena od ocjene A je B. Ona se u novoj skali ocjenjivanja smatra komplementarnom ocjenama 5 i 6. Nakon toga dolazi ocjena C koja je komplementarna ocjeni 4, a ocjene 3, 2 i 1 se nalaze između starih ocjena D, E, F i G. U ljestvici postoji još jedna ocjena ispod ocjene 1, a to je „U“. Naime, „U“ postoji u staroj skali sa slovima, no i dalje se upotrebljava i u novoj, brojčanoj skali. Dodjeljuje se kao oznaka „neocijenjen“. Nadalje, iako bismo možda mogli i sami zaključiti o vrijednosti koju svaka ocjena nosi, svakako ćemo iznijeti i njihova stvarna značenja. Dakle vrlo je važno razumjeti razliku između njih, a posebno za učenike engleskih škola. Prve tri ocjene na samom vrhu služe boljem

razlikovanju između ocjena A i A*. Tako se na novoj se skali ocjene 7, 8 i 9 nalaze između starih ocjena A i A*. Ovdje je bitno naglasiti da su učenici koji dobiju ocjenu 9 zapravo iznimno izveli svoj zadatak i zato je opis te ocjene „izvedeno iznimno“. Za nju možemo reći da je komplement ocjeni A*. Ukoliko učenik dobije ocjenu 5, tada je to „čvrsti prolaz“, a ukoliko dobije ocjenu 4, to je „standardni prolaz“. Ocjena se 4 na neki način smatra odobrenjem za daljnje obrazovanje na fakultetu ili zapošljavanje. Za ocjene 3, 2 i 1 zasada ne možemo sa sigurnošću tvrditi koji bi opis nosile budući da se u ovom slučaju za njih ništa ne spominje u literaturi, no bez obzira na to možemo zaključiti da su to veoma slabe ocjene koje se uglavnom dodjeljuju za vrlo malo ili ništa učeničkog rada (Eleftheriou – Smith, 2018). Kako bi se pripadajuća skala bolje razumjela, slijedi njezin zorni prikaz:

New grading structure	Former grading structure
9	
8	A*
7	A
6	B
5	C
4	
3	D
2	E
1	F
	G
U	U

Slika 1. Nova i stara skala ocjena u engleskom obrazovnom sustavu (Eleftheriou – Smith, 2018)

Ranije smo spomenuli kako su učitelji za vrjednovanje znanja (posebno u nižim razredima obaveznog školovanja) odgovorni svojim načinom praćenja učenika. Oni se više oslanjaju na proces praćenja napretka, a manje na ocjene. Isto tako, treba naglasiti da ipak postoje određena mjerila po kojima učitelji (osim usmenih i pisanih ispita) određuju krajnju ocjenu iz nekog predmeta za svakog pojedinog učenika. Ovdje ćemo navesti neke ključne činjenice svakog od 3 osnovna predmeta

čija se kvaliteta i kvantiteta znanja gleda pri dodjeljivanju ocjene u nižim razredima. Prvi osnovni predmet je Engleski jezik koji je ujedno i materinji jezik, a evaluacija znanja toga predmeta je od iznimne važnosti. Kao i u hrvatskom obrazovnom sustavu, svi predmeti imaju više područja iz kojih učenici postižu određeni stupanj znanja i na taj način se vrjednuje njihovo cjelokupno znanje nekog predmeta. Predmetna područja Engleskog jezika u Engleskoj su govorni jezik, čitanje, pisanje, slovkanje, vokabular, gramatika i točnost. Konkretno, u engleskom jeziku je bitno ponajprije istaknuti važnost područja govornog jezika koji podupire razvoj čitanja i pisanja. Razvoj govornog jezika se postiže uključivanjem učenika u razne izvanškolske aktivnosti poput dramske ili literarne skupine (DfE, 2014). Nakon toga je bitno detaljnije se osvrnuti na nastavno područje čitanja te učenike potaknuti na razvijanje njegovih dvaju dimenzija, a to su čitanje i razumijevanje teksta (čitanje sa slušanjem). Kod čitanja se gleda pravilno izgovaranje riječi i rečenica i razumijevanje činjenice da slova tvore riječi i da je svako slovo jedan glas. Razumijevanje teksta se odnosi na znanje o značenju riječi, mogućnost razgovora o nekoj temi s učiteljem i primanja verbalne poruke. Tako bi na kraju primarnog obrazovanja učenici trebali biti u mogućnosti čitati bez previše zastajkivanja i sa samopouzdanjem (DfE, 2014). Sljedeće važno nastavno područje je pisanje. Kod pisanja je bitno razviti sposobnost slovkanja i ručnog pisanja i to se jednom riječju naziva „transkripcija“. Isto tako bitno je razviti i još jednu sposobnost koja se odnosi na pisanje, a to je mogućnost prenošenja vlastitih zamisli u atrikulirani govor i na papir. Naziv koji se koristi za tu sposobnost kod pisanja je „kompozicija“. Posljednje nastavno područje koje se gleda za vrjednovanje znanja engleskog jezika je slovkanje, vokabular, gramatika i točnost. Tu se za vrjednovanje gleda količina razumijevanja veza između riječi, pravilna upotreba elemenata slovkanja, gramatike i točnosti. Isto je tako važno pravilno kontrolirati govor i pisanje te upotrebljavati standardni engleski jezik (DfE, 2014). Osim Engleskog jezika, osnovni predmet je također i Matematika. Predmetna područja koja su sastavni dio matematike su upotreba i primjena matematike, brojevi i algebra (računanje s izrazima koji uključuju brojeve i nepoznanice te operacije zbrajanja, množenja, dijeljenja i oduzimanja), oblik, prostor i mjerila te rukovanje podacima. Jedino što se rukovanje podacima ne uči u prvoj obrazovnoj fazi (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). Prema nacionalnom kurikulumu u Engleskoj, cilj je matematike razviti fluentnost učenika u osnovama matematike kroz različite i česte prakse. Na taj način se suočavaju sa složenijim problemima kako bi u budućnosti

stečeno znanje mogli što bolje primijeniti. Iako su predmetna područja matematike podijeljena, učenici bi trebali stvarati veze među njima kako bi razvijali tečnost, matematičko zaključivanje i kompetentnost u rješavanju složenijih problema. Područje „upotreba i primjena matematike“ za cilj ima osigurati razvoj samopouzdanja i mentalne tečnosti s cijelim brojevima, brojanjem i vrijednošću mjesta. U predmetnom području „brojevi i algebra“ učenicima se vrjednuje prepoznavanje, opisivanje, uspoređivanje i sortiranje različitih oblika brojeva. Također se vrjednuje sposobnost rješavanja problema poput vrijednosti decimalnog mjesta, množenja i dijeljenja s razlomcima, decimalnim brojevima, postotcima i omjerima (DfE, 2014). Područje „oblik, prostor i mjerila“ učenike upoznaje s mjerama za opisivanje različitih veličina poput dužine, mase, volumena i drugih (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). Cilj je toga područja učenicima omogućiti bolje svladavanje točnosti i preciznosti crtanja te razvoj matematičkog zaključivanja kojim bi mogli samostalno analizirati oblike i njihova svojstva te opisati međusobne odnose. Posljednje predmetno područje „rukovanje podacima“ uključuje vrjednovanje usvajanja i uporabe matematičkog vokabulara u čitanju i pisanju te klasifikaciju matematičkih oblika (DfE, 2014). Posljednji predmet koji se smatra osnovnim i koji je ključan u engleskog obrazovnom sustavu je Znanost. U njemu su objedinjeni predmeti koji se kod nas ocjenjuju zasebno, poput fizike, biologije i kemije. Predmetna područja su znanstveno istraživanje, životni procesi i živa bića, materijali i njihova svojstva te fizikalni procesi. Ono što se kod učenika vrjednuje je ponajprije sposobnost promatranja i shvaćanja razlike između fenomena prirodnog svijeta te onog koji je izgrađen od čovjeka. Isto tako, učenici bi u području znanstvenog istraživanja trebali ne samo promatrati, nego i razviti zdravu znatiželju za otkrivanjem novoga, postavljanjem pitanja i samostalnim traženjem odgovora na njih. U području životnih procesa i živih bića je ključno usvojiti činjenice o vezama između žive prirode i poznatog okoliša koje se svakodnevno mogu uočiti. Također, u tom je području potrebno razviti sposobnost izvlačenja jednostavnih zaključaka na temelju činjenica. Osim toga, tu je i područje materijala i njihovih svojstava koje bi učenicima trebalo pomoći prepoznati i imenovati različite materijale s kojima se svakodnevno susreću te navesti njihova svojstva. Posljednje područje koje smo spomenuli u ovom predmetu su fizikalni procesi. U tome se području od učenika očekuje znanje o promjenama u prirodi, utjecajima koji ih uzrokuju te njihovim krajnjim ishodima (DfE, 2014). Kao što smo mogli vidjeti u prethodnim obrazovnim sustavima, tako i u

Engleskoj postoji poseban, odnosno prilagođen oblik ocjenjivanja i vrjednovanja. Posebno obrazovanje djeteta se vrši samo ukoliko je ustanovljeno da dijete ima poteškoće u učenju, a shodno tome i status djeteta s posebnim odgojno – obrazovnim potrebama. Svakako, to se mora ustanoviti pod određenim uvjetima. Jedan od osnovnih uvjeta je da je kod djeteta primijećena značajna poteškoća u učenju koja vidno odskače od poteškoća s kojima se susreću prosječna djeca njegove dobi. Isto tako, ona ga sprječava u uobičajenom i neometanom primanju informacija u školi (EACEA, 2009; vlastiti prijevod). Lokalna uprava u Engleskoj je zadužena za procjenjivanje i identificiranje učenika s posebnim potrebama. Nakon toga, njihova je uloga odrediti poseban odgojno – obrazovni program za sve učenike kod kojih su prepoznali teškoće u učenju. Program se nastoji usredotočiti na sljedeća ključna područja: ranu intervenciju, otklanjanje poteškoća u učenje, podizanje postignuća i očekivanja te postizanje poboljšanja u partnerstvu (međusobnoj suradnji). U školama za djecu s posebnim potrebama se dob obično kreće između druge i šesnaeste godine života. Također, treba napomenuti da postoje škole za emocionalne poteškoće i probleme u ponašanju i u takvim se školama sve više primjenjuje posebna briga, dakle svakom pojedinom učeniku je omogućena posebna skrb i obrazovanje. Što se tiče prelazaka u više razrede, nije nužno prelaženje godinu za godinom. Učenici razrede mijenjaju u različito vrijeme. Odluke o tome kada će dijete prijeći u viši razred donose roditelji i učitelji na temelju dosadašnjih opažanja rada učenika (EACEA, 2009; vlastiti prijevod).

6. RASPRAVA

Ovdje govorimo o prednostima i nedostacima nekih odluka koje su za svoje obrazovanje donijele Finska, Engleska i Hrvatska. Također navodimo i prijedloge za poboljšanja uz prikladne argumente. Najprije ćemo usporediti neke osnovne činjenice koje se tiču njihovih obrazovnih sustava, odnosno načina provođenja nastave. Ono što smo najprije mogli primijetiti je naglašavanje ciljeva obrazovanja svakog od sustava. Dok je cilj obrazovanja u Hrvatskoj postupno poučavanje i poticanje svake vrste rasta učenika te odgoj u skladu s kulturnim vrijednostima, u Finskoj se cilj temelji na kvaliteti, jednakosti, efikasnosti i internacionalizmu koji im je izuzetno bitan zbog želje za upućenošću u suvremenost ekonomske, društvene i svake druge dobrobiti. Također se navodi važnost političke stabilnosti koja upravlja i područjem obrazovanja u državi. Cilj obrazovanja u Engleskoj je omogućavanje obrazovanja svakoj osobi prikladno njegovoj dobi i mogućnostima te usmjeravanje pažnje na prilike koje im se nude u životu i razvijanje osjećaja za odgovornost. Ono u čemu je vrlo sličan s hrvatskim sustavom jest da je jedan od ciljeva također razvoj učenika na svaki mogući način; kulturni, moralni, tjelesni, društveni i slično. Finska se dosta ističe ovdje u svom načinu na koji povezuje i sva druga područja djelovanja u državi s obrazovanjem što moramo istaknuti kao važan segment u organizaciji budući da je sve povezano i jer na takav način osigurava određena stabilnost svakog sustava. Proučavajući njihove kurikulume i načine provođenja nastave, mogli smo primijetiti nekoliko sličnosti i razlika. Primjerice, u Hrvatskoj i Finskoj učenici prvi puta polaze u školu sa 7 godina, a u Engleskoj s 5. Svakako je zanimljiva činjenica kako nemaju svi isti pristup dobi koja je prikladna za polazak u 1. razred. Usudit ćemo se Engleze nazvati nešto hrabriji po tom pitanju. Isto tako, u Engleskoj (kao i kod nas), školska godina počinje u rujnu, a završava u lipnju. U Finskoj također završava u rujnu, ali počinje u kolovozu. Također, mogli smo saznati da je raspored održavanja praznika tijekom školske godine u Engleskoj i Hrvatskoj potpuno jednak. Postoje dakle jesenski, zimski, proljetni i ljetni praznici. Ono što vrlo zanimljivo jest trajanje i podjela obrazovanja svakog od obrazovnih sustava. U Hrvatskoj obavezno obrazovanje traje 8 godina s tim da primarno traje prve 4, a u Finskoj traje 9 godina s tim da primarno traje čak prvi 6 što je dvije godine duže nego u Hrvatskoj. Engleska je još iznenađujuća jer osnovna škola ondje traje čak 11 godina, ali primarno također traje 6 isto kao i u Finskoj. Ovdje možemo primijetiti razliku u trajanju primarnog

obrazovanja Hrvatske i druge dvije moderne europske zemlje koje očigledno smatraju neke dijelove školovanja veoma bitnim da su ih drže primarnima. Smatramo da je takav pristup vrlo dobar i koristan za primijetiti te bismo ga možda trebali i mi usvojiti. Nadalje, srednja škola u Hrvatskoj traje pune 4 godine, dok u Finskoj postoji niže i više srednje obrazovanje. Niže srednje obrazovanje pripada obaveznom dijelu obrazovanja i traje 3 godina, a više srednje ne pripada no također traje toliko. Isti pristup podjeli ima i Engleska koja svoje obavezno obrazovanje dijeli na primarno (prvih 6 godina) i niže sekundarno (ostalih 5). Više sekundarno obrazovanje, odnosno srednja škola, također traje 3 godine i nije obavezno. Hrvatska ih svakako prati u tome te također nema obavezno srednje obrazovanje. Postoje neke sličnosti i razlike i u rasporedu školskog dana (trajanje školskog sata i raspored odmora). Naime, jedan školski sat u Hrvatskoj i Finskoj traje 45 minuta, dok u Engleskoj ne postoji takva vrsta ograničenja budući da je jedan dan u engleskoj školi daleko drugačije organiziran. Njihov dan započinje u 9 ujutro kada se okupljaju svi učenici i traje sve do 15:30 popodne. Predviđen je 1 sat za ručak u podne, te jedna pauza od 15 minuta ujutro i jedna od 15 minuta popodne. U Finskoj postoje obavezni odmori između svakog sata koji traju od 10 do 15 minuta, a u Hrvatskoj mali odmori od 5 i jedan veliki od 15 minuta. Prije nego se dotaknemo razlika u vrjednovanju, želimo istaknuti i načine evidencije učenika. U Hrvatskoj se koristi E – dnevnik, u Engleskoj Kurikularni zapis (zapisi o učeničkom radu koji objedinjeni tvore jedan veliki Obrazovni zapis) te u Finskoj učitelji koriste samo svoje vlastite podsjetnike i zapise. Ono što je zanimljivo jest činjenica da se prisustva učenika u engleskoj školi upisuju samo po želji roditelja ili učenika, a u Hrvatskoj je to obavezno. Nadalje, u svakoj državi postoje ciljevi evaluacije učenika. U Hrvatskoj je cilj napredak i uspjeh pojedinca i društva, a u Finskoj je naglasak na osobnom učenikovom razvoju te samostalnom donošenju odluka, planiranju rada i stvaranju osobne pozitivne slike. Cilj evaluacije u Engleskoj je ništa drugo nego pomoć učiteljima i učenicima kroz kontinuirano praćenje i procjenjivanje znanja učenika. Svi ovi ciljevi evaluacije se na neki način nadopunjuju, no možemo ponosno istaknuti način na koji se u Hrvatskoj pristupa, a to je uspjeh pojedinca i društva što je zapravo pravi cilj svih ostalih dobrih motiva i odluka. Usporedbi evaluacija učenika ćemo pristupiti redoslijedom „praćenje – provjeravanje – ocjenjivanje“, odnosno pojedinim dijelovima evaluacije. Načini praćenja su povezani s evidencijom učenika koju smo ranije naveli. Osim E-dnevnika, kod nas koristi poseban dokument Portfolio u kojeg se spremaju sve

zadace i praktični radovi učenika. Za Englesku smo već naveli kurikularni zapis, a u Finskoj se učiteljima daje poprilična sloboda po pitanju praćenja. Provjeravanje, koje se odnosi na načine provjeravanja znanja, u Hrvatskoj se provodi kroz usmene i pisane ispite te kratke provjere od 15 minuta. U Engleskoj se temelji na domaćim zadacima, usmenom, pisanom i praktičnom radu u razredu. Za mjerenje napredovanja se koriste ispiti koji se polažu na nacionalnoj razini prema nacionalnim standardima što se recimo kod nas ne provodi sve do kraja srednje škole. To ima svoje dobre i loše strane. S obrazovne strane gledišta je jako kvalitetan pristup, no s druge strane može stvoriti pritisak na tako mladu populaciju učenika. Što se tiče načina ocjenjivanja, u sve tri zemlje se primjenjuje opisno i brojčano, no u primarnom obrazovanju u Finskoj samo opisno. Ljestvice ocjena, odnosno skale su također poprilično slične. U sve tri zemlje postoji brojčana skala ocjena s opisom ocjene, jedino je u Engleskoj do 2018. godine vrijedila skala sa slovima. Ono što ih razlikuje je količina raspoloživih ocjena i njihov raspored. U Hrvatskoj su ocjene od 1 do 5 gdje je 5 najviša ocjena, a u Finskoj je skala od 7 stupnjeva s početnom najnižom ocjenom 4. Najviša ocjena je 10. To je zapravo skala od 10 stupnjeva, no smatra se da ne postoji učenik koji je toliko slab da bi bio ocijenjen ocjenama od 1 do 3. U Engleskoj je od 1 do 9, a ranije je bilo od A do G. I na kraju, kriteriji ocjenjivanja pojedinih predmeta. Za Hrvatsku smo navodili sve predmete u primarnom obrazovanju, a za Finsku i Englesku samo osnovne i željeli smo istaknuti razliku u pristupu ocjenjivanja svakog od pojedinih predmeta. Ono što smo mogli vidjeti je vrlo očigledna razlika, a to je činjenica da u primarnom obrazovanju u Engleskoj i Finskoj nema strogo određenih mjerila ocjenjivanja svakog predmeta, već se vrjednovanje temelji na praćenju. Tako s druge strane u Hrvatskoj postoji mjerilo znanja u svakom predmetu, koje čini jasnu razliku u znanju učenika. Naše stručno mišljenje je da su oba pristupa dobra, no ne u potpunosti, a evo i zašto. Kvaliteta u prvom pristupu je stvaranje slobode za učenike u primanju znanja, odsutnost etiketiranja vrijednosti učenika na temelju količine znanja kojeg imaju za ponuditi te otvoreno mišljenje da svaki učenik ima potencijal i vještine za razvoj u nekom području. Drugi pristup, koji se koristi kod nas, dakle jasne granice u količini znanja, također je dobar upravo zbog toga što učenici znaju što se od njih očekuje i velika je pomoć učiteljima koji trebaju obrazložiti ocjenu koju su dodijelili, kako učenicima, tako i roditeljima. Ono što ovom pristupu nedostaje je sloboda primanja znanja koju smo naveli u prvom pristupu. Razlog je taj što postoji rizik da učenici počnu gledati na znanje i proces učenja kao

lov na ocjenu, a ne stjecanje kompetencija i osobni rast za budućnost. U isto vrijeme, takav način im može smanjiti ambicije i uzrokovati da uče samo onoliko koliko je njima dovoljno. Prvom pristupu nedostaje to što učiteljima ponekad može biti vrlo teško obrazložiti ocjenu i učenicima nedostaju jasne granice. Kada se radi o primarnom obrazovanju, moramo biti svjesni da se radi o učenicima u vrlo mladoj dobi kojima je prirodno imati jasne granice i biti spremni na očekivano.

7. ZAKLJUČAK

Prethodnu raspravu, kao i cijeli diplomski rad, zaključujemo s mišljenjem da se načini pristupa evaluaciji učenika razlikuju od države do države. Mogli smo primijetiti da Engleska i Finska imaju vrlo sličan pristup za razliku od Hrvatske, no Hrvatska i Finska imaju vrlo sličan način uopće provođenja nastavnog procesa. To je također vrlo važno jer raspored rada i odmora u školi određuje učinkovitost učenika. Isto tako zaključujemo da nijedan pristup nije toliko dobar da ne bi mogao biti bolji i nijedan nije toliko loš da se iz njega ne bi moglo izvući nešto dobro. Stoga smatramo da je uvijek korisno sagledati sve pristupe i uzimajući najbolje iz svakog, kombinirati sve načine koji čine jedan kvalitetni pristup evaluacije učenika u primarnom obrazovanju. Jer je prava istina da mjesta za napredak uvijek ima, bez obzira na visoku kvalitetu obrazovanja u Finskoj čija je učinkovitost na svjetskoj razini. Želimo istaknuti da učenike treba pratiti, provjeravati i davati im ocjene, ali samo ako ćemo mi najprije imati ispravan pogled na njih. Važno je da svaki učitelj shvati da treba gledati učenike kao mlade nade koje ne samo da će oni pomagati i podučavati, već će njima davati prilike da pokažu svoje sposobnosti u najboljem svjetlu. To će najbolje činiti tako da se dogovaraju s njima i daju im određenu količinu slobode u svemu. Isto tako je važno naučiti ih da se vrjednovanje provodi radi njihovog napretka, ali i cijelog društva. Također je važno naglasiti da učenici trebaju znati da je svaka ocjena samo prilika za napredak te je ona vrijednost njihovog rada i truda, a ne vrijednost njihovih sposobnosti, inteligencije i u krajnjem slučaju njih samih jer se posljednja ne može procijeniti nijednom brojkom na svijetu.

8. LITERATURA

Članak u tiskanom časopisu:

1. Damjanović, R. (2010). Finski obrazovni sustav. *Metodički ogledi*, **17**(1-2), 201-224.
2. Marović, Ž. (2004). Ocjenjivanje učeničkog napretka. *Kateheza*, **26**(1), 35-56.
3. Matijević, M. (2005). Evaluacija u odgoju i obrazovanju. *Pedagogijska istraživanja*, **2**(2), 279-298.
4. Matijević, M. (2006). Ocjenjivanje u finskoj obveznoj školi. *Odgojne znanosti*, **8**(2), 469-495.
5. Matijević, M. (2017). Izazovi vrednovanja škole i u školi. U: *Banjalučki novembarski susreti 2016: Zbornik radova sa naučnog skupa* (Tom 2) Banja Luka, Filozofski fakultet. str. 93-118.
6. Mrkonjić, A., Vlahović, J. (2008). Vrednovanje u školi. *Acta Iadertina*, **5**(1), 27-37.
7. Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (2010.) *Narodne novine* **105**, Zagreb

Rad iz zbornika:

8. Vrdoljak, M. (2013) Vrijednovanje i ocjenjivanje znanja. *Povijest u nastavi*, **22**(2), 145-149.

Diplomski i završni rad:

9. Husejnović, A. (2017) *Stavovi učenika o ocjenjivanju u školi*. Diplomski rad. Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet

Knjige:

10. DfE (2014) *The national curriculum in England: framework document*, DfE - Department for Education, London
11. EACEA (2009) *Organisation of the education system in the United Kingdom – England, Wales and Northern Ireland*, EACEA - Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, European Commission
12. EDUFI (2004) *National Core Curriculum for Basic Education*, EDUFI – Finish National Agency for Education, Helsinki, str. 260 – 269.

13. Ilić, I., Ištvančić, I., Letica, J., Sirovatka, G., Vican, D. (2012) *Upravljanje razredom*. Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih u suradnji s British Councilom, Zagreb
14. Kadum-Bošnjak, S., Cotič, M. & Felda, D. (2014) Činitelji uspješnosti nastave u primarnom obrazovanju. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta
15. Matijević, M. (2011) Pedagoški vid vrednovanja i ocjenjivanja učenika. U: Drandić, B. (ur.), *Pravno-pedagoški priručnik za osnovne i srednje škole*. Zagreb: Znamen, str. 241-251.
16. Matijević, M. Radovanović, D. (2011) *Nastava usmjerena na učenika*. Zagreb: Školske novine
17. Stanić, I. Borić, E. (2016) *Mjerila ocjenjivanja u razrednoj nastavi*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Živčić Marković, K. (2011) *Opis nastavnih tema i kriteriji ocjenjivanja - tjelesna i zdravstvena kultura u razrednoj nastavi*. Zagreb: LIP PRINT.

Sadržaj na mrežnoj stranici:

19. Anonymus (2017.) 20 zemalja s najboljim obrazovnim sustavom u 2016. Dostupno na: https://www.skolskiportal.hr/clanak/7295-20-zemalja-s-najboljim-obrazovnim-sustavom-2016/?fbclid=IwAR0ovZKViLTB5vO86E7UrzNea2R6u32NQMGa2Ks1-lzqeGc7Z_hzyhuvHhg [16.9.2020.]
20. Besart (2013) *UK Education System Guide 2019 - Everything You Need to Know*. Dostupno na: https://www.studying-in-uk.org/uk-education-system-guide/?fbclid=IwAR33AEhrWO5ljd31JuvFdjE-4XBBFFO1cpl-AJ8wg_GVAHqekgRe9MGOnLE [5.9.2020.]
21. Eleftheriou-Smith, L. M. (2018) New GCSE 2018 Grades Explained: What Does 9-1 Mean For Your Child? Dostupno na: https://www.huffingtonpost.co.uk/entry/new-gcsegradesexplainedwhatdoes91meanforyourchild_uk_5b7d806ae4b0348585fca0ac?guccounter=1 [6.9.2020.]
22. LZMK (2020 a) Finska. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. LZMK – Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19680> [9. 9. 2020.]

23. LZMK (2020 b) Engleska. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. LZMK – Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=17961> [16. 9. 2020.]
24. LZMK (2020 c) Velika Britanija i Sjeverna Irska. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. LZMK – Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64138> [16. 9. 2020.]
25. Gent (2018) *UK Grading System*. Dostupno na: <https://www.studying-in-uk.org/uk-grading-system/> [6.9.2020.]
26. Kralj, S. (2014) *Elementi i mjerila praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja učenika*. Dostupno na: https://www.pmf.unizg.hr/_download/repository/Pravila_za_pisanje_diplomskih_radova.pdf [?]
27. Leino, K., Sulkunen, S. (2016) *Pirls 2016 encyclopedia Finland - Language and Literacy*. Dostupno na: <http://pirls2016.org/wp-content/uploads/encyclopedia-pirls/downloadcenter/3.%20Country%20Chapters/Finland.pdf> [5.9.2020.]
28. OECD (2012) *Programme for International Student Assessment*, OECD - Organisation for Economic Co-operation and Development, Pariz Dostupno na: [<https://www.ncvvo.hr/medunarodna-istrazivanja/pisa/>]
29. MZOS (2016) *Vodič kroz sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj*, MZOS – Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb Dostupno na: https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Hrvatski_obrazovni_sustav.pdf [16.9.2020.]
30. MZOS (2017) *Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje*. MZOS – Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, Zagreb Dostupno na: <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi/Nacionalni%20kurikulum%20za%20osnovno%20%C5%A1kolski%20odgoj%20i%20obrazovanje.pdf>
31. Mustaparta, K. A. (2008) *Globalisation and linguistic competencies in the finnish education system*. Dostupno na: <https://www.oecd.org/finland/41486518.pdf> [5.9.2020.]
32. TIMSS (2015 a) *The Mathematics Curriculum in Primary and Lower Secondary Grades. Enciklopedija, mrežno izdanje*. TIMSS – Trends in International Mathematics and Science Study, Boston Dostupno na:

<http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/finland/the-mathematics-curriculum-in-primary-and-lower-secondary-grades/> [3. 9. 2020.]

33. TIMSS (2015 b) The Science Curriculum in Primary and Lower Secondary Grades. *Enciklopedija, mrežno izdanje*. TIMSS – Trends in International Mathematics and Science Study, Boston Dostupno na:
<http://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/finland/the-science-curriculum-in-primary-and-lower-secondary-grades/> [4. 9. 2020.]
34. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2020) *Narodne novine* 64, Zagreb Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli> [?]

Popis ilustracija:

Slika 1.) Nova i stara skala ocjena u engleskom obrazovnom sustavu

Sažetak

Glavni problem o kojem govorimo jesu različiti načini vrjednovanja učenika te različiti pristupi tome u drugim zemljama. Cilj je ovog rada najprije se upoznati s cjelokupnom evaluacijom učenika u primarnom obrazovanju naše države, a zatim i načinima vrjednovanja učenika u nekim drugim zemljama. Osim toga, ono što je još važnije, cilj je prepoznavanje razlika između evaluacije učenika u Hrvatskoj, Engleskoj i Finskoj bez da se osporava ili veliča ijedan od načina, već stručno pristupanje svakom načinu ističući njihove prednosti i nedostatke. Susrećemo se s glavnim značajkama evaluacije, a to su praćenje, provjeravanje i ocjenjivanje učenika te upoznajemo povijest, vrste i načine evaluacije. Zatim saznajemo mjerila ocjenjivanja predmeta i ponašanja u primarnom obrazovanju u Hrvatskoj i osnovnih predmeta u Engleskoj i Finskoj. Zaključno, pristupi u evaluaciji učenika u primarnom obrazovanju se razlikuju, no svi imaju svoje prednosti i nedostatke te bi za poboljšanje evaluacije iz globalnog kuta gledišta bilo najbolje kombinirati njihove prednosti jer mjesta za napredak uvijek ima.

Ključne riječi: evaluacija, primarno obrazovanje, učenik.

Summary

The main problem we are talking about is the different ways of valuing pupils and the different approaches to it in other countries. The aim of this paper is first to get acquainted with the overall evaluation of pupils in primary education in our countries and then with the ways of evaluating pupils in some other countries. More importantly, the aim is to recognize the difference between student assessment in Croatia, England and Finland without challenging or glorifying either way, but a structural approach to each way highlighting their strengths and weaknesses. We encounter the main features of assessment, and these are monitoring, checking, and grading pupils. Also, we are learning about history, types, and methods of assessment. Then we are meeting the school subjects evaluation criteria and behavior in primary education in Croatia. This is also the case with basic subjects in England and Finland. In conclusion, approaches to evaluating pupils in primary education differ, but they all have their advantages and disadvantages. So, from a global point of view, it would be the best to combine their advantages to improve evaluation overall. Because there is always room for improvement.

Key words: evaluation, primary education, pupil.